

บทที่ 4

ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิดในกฎหมายไทย

เมื่อความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดของบุตรผู้เยาว์มีจำนวนมากขึ้นจนกลายเป็นปัญหาสังคม กฎหมายลักษณะละเมิดของไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันจะสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่ บิดามารดาจะมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ในบทนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาความรับผิดของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหานั้นผู้เขียนขอเสนอเรื่องความรับผิดของบุตรผู้เยาว์ในผลแห่งละเมิดก่อนว่าเป็นอย่างไร แล้วจึงจะเข้าสู่เนื้อหาในเรื่องความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายละเมิดในกฎหมายไทย

โดยทั่วไปแล้วในกฎหมายอาญาของไทยไม่ลงโทษผู้เยาว์ที่กระทำความผิด¹ แต่สำหรับความรับผิดของผู้เยาว์ในทางละเมิดนั้น กฎหมายได้มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้วในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด...” ซึ่งในมาตรานี้ยืนยันว่าแม้เป็นผู้เยาว์ก็ต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น การจำกัดความสามารถของผู้เยาว์ตามกฎหมายมี

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1209/2511 ในกรณีที่เด็กอายุเกิน 7 ปี แต่ไม่เกิน 14 ปี กระทำผิดอาญานั้น กฎหมายไม่เอาโทษอาญาและให้อำนาจศาลจัดการแก่เด็กตามสมควรตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ซึ่งเกี่ยวข้องกับบิดามารดาของเด็ก หรือผู้ปกครองเด็ก หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ศาลจึงควรสอบถามเด็กและเรียกบุคคลดังกล่าวมาสอบถามพร้อมใจกัน เพื่อจะได้ใช้ดุลพินิจจัดการแก่เด็กให้เหมาะสม จะพิจารณาแต่เฉพาะสภาพความผิดที่เด็กกระทำอย่างเดียวไม่ควร ไม่ว่าเด็กจะกระทำผิดร้ายแรงเพียงไรก็ชอบที่จะได้พิจารณาถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิด สภาพความเป็นอยู่ของเด็กและครอบครัวของเด็กรวมทั้งสิ่งแวดล้อมทั้งปวง การส่งตัวเด็กไปยังสถานฝึกและอบรมเด็กตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74(5) นั้น ควรกระทำต่อเมื่อจำเป็นต้องกระทำ หรือไม่มีวิธีอื่นใดที่จะกระทำได้ตามอนุมาตรา 1 ถึง 4 แล้ว

เฉพาะเรื่องการจำกัดความสามารถของผู้เยาว์ในการทำนิติกรรม² กล่าวคือ ผู้เยาว์ไม่อาจทำนิติกรรมใดๆ ได้โดยลำพัง แต่ในทางละเมิดนั้นถือหลักการไม่เหมือนกัน เพราะการละเมิดเป็นการล่วงละเมิด (breach of a duty) ไม่ใช่การใช้สิทธิตามกฎหมาย ผู้เยาว์จึงต้องรับผิดชอบในทางละเมิดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา คือ หากกระทำละเมิดก็ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามกฎหมายและคำวินิจฉัยของศาลถือเอาความรู้สึกผิดชอบเป็นเกณฑ์และวินิจฉัยต่างกับผู้ใหญ่³ กล่าวคือ เมื่อผู้เยาว์ทำความเสียหายขึ้น ไซ้ว่าจะต้องรับผิดชอบทุกกรณีไป แต่ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดทั่วไป ตามมาตรา 420 นั้นเอง⁴

ผู้ไร้ความสามารถตามมาตรา 429 หมายถึง บุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ และบุคคลวิกลจริตที่ศาลยังมิได้สั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ รวมทั้งผู้เยาว์ด้วย โดยผู้เยาว์ในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19⁵ และมาตรา 20⁶

จากการศึกษาของผู้เขียน พบว่าการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เยาว์มีความรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดนั้น เป็นเพราะว่าการที่กฎหมายให้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งนั้นไม่ใช่เพื่อตอบแทนการกระทำที่กฎหมายเห็นว่าเป็นความผิดเช่นที่เป็นอยู่ในกฎหมายอาญา แต่เป็นเรื่องการเฉลี่ยความเสียหาย กล่าวคือความเสียหายที่เกิดขึ้นจะสมควรให้ผู้ก่อความเสียหายชดใช้ค่าเสียหายเพียงใด หรือผู้เสียหายควรได้รับค่าเสียหายเพียงใด โดยเหตุนี้เมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดจึงสมควรให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย แต่การที่ผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบในทางละเมิดนี้มี

² มาตรา 21 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใดๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน การใดๆ ที่ผู้เยาว์ได้ทำลงปราศจากความยินยอมเช่นนั้นเป็นโมฆียะ เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

³ พจนี ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2525), น. 348.

⁴ จิตติ ดิงศภิทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354 ถึงมาตรา 452, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526), น. 260.

⁵ มาตรา 19 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุยี่สิบปีบริบูรณ์”

⁶ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448”

ความสัมพันธ์กับความรับผิดของบิดามารดาหรือผู้ดูแลด้วย ซึ่งความรับผิดของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่จะต้องนำมาพิจารณา คือ

1. หลักความรับผิดเพื่อละเมิดของบิดามารดาเนื่องจากการกระทำของตนเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420

2. หลักความรับผิดเพื่อละเมิดของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429

3. หลักความรับผิดเพื่อละเมิดของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430

หลักกฎหมายทั้ง 3 มัตราะนั้นจะนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยบทบัญญัติมาตรา 420 อันเป็นหลักละเมิดทั่วไปมักจะนำมาปรับใช้กับกรณีที่บิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหายโดยตรง เป็นความรับผิดอันเนื่องมาจากการกระทำของบิดามารดาเอง ส่วนบทบัญญัติมาตรา 429 และมาตรา 430 เป็นหลักกฎหมายเฉพาะที่นำมาปรับใช้กรณีที่บิดามารดาต้องร่วมรับผิดกับบุตรผู้เยาว์ เป็นหลักความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ซึ่งมาตรา 429 และมาตรา 430 จะมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่ข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้นเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์หรือเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ขณะทำละเมิด

1. บิดามารดากระทำละเมิดในการดูแลบุตรผู้เยาว์ (มาตรา 420)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินก็ดี สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นต้องรับผิด” ตัวบทเป็นภาษาอังกฤษ คือ “A person who, willfully or negligently , unlawfully injures the life , body , health , liberty ,property or any right of another person,is said to commit a wrongful act and is bound to make compensation therefore.”⁷

⁷ไพจิตร ปุณณพันธ์,กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาชาติภาค 1 ความทั่วไปภาค 2 ลักษณะละเมิด,พิมพ์ครั้งที่ 3(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2544), น.22.

มาตรา 420 มีที่มาจากมาตรา 823 วรรคแรก ของกฎหมายละเมิดเยอรมัน⁸ เป็นหลัก ความรับผิดในทางละเมิดกรณีทั่วไป บุคคลที่ต้องรับผิดภายใต้มาตรา 420 ก็คือ บิดามารดานั่นเอง ที่เป็นผู้ทำละเมิด ไม่ว่าบิดามารดานั้นจะเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะมาตรา 420 ใช้คำว่า “ผู้ใด” จึงอาจเป็นได้ทั้งบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายกระทำละเมิด

1.1 พื้นฐานของความรับผิดตามมาตรา 420

มาตรา 420 เป็นหลักละเมิดทั่วไป โดยความรับผิดในทางละเมิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability Based on Fault) ความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 420 จะนำมาปรับใช้กับกรณีที่บิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้นุตรผู้เยาว์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ซึ่งเป็นความรับผิดอันเนื่องมาจากการกระทำของบิดามารดาโดยตรงเอง (Liability for One's Own Act)

ทั้งนี้เนื่องจากบุตรผู้เยาว์ที่ไร้เดียงสาไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ การกระทำของบุตรผู้เยาว์ไม่เป็นละเมิด ผู้มีหน้าที่ดูแลอย่างเช่นบิดามารดาต้องรับผิดชอบหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาว่าบิดามารดาละเลยหรือไม่ หากบิดามารดาปล่อยปละละเลยผู้เยาว์ถึงขนาดประมาทเลินเล่อแล้ว บิดามารดาก็ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว⁹ เช่นเดียวกับที่นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าบุตรผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยมากๆ เช่น บุตรผู้เยาว์อายุประมาณ 4- 5 เดือน น่าจะไม่อาจทำละเมิดโดยจงใจได้ ขณะที่นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าบุตรผู้เยาว์อาจทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อได้ เช่น บุตรผู้เยาว์อายุ 2-3 ขวบ กฎหมายจึงเอาผิดกับบุตรผู้เยาว์ผู้ทำละเมิดและกับบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์นั้น¹⁰ เช่น บิดามารดายอมให้ผู้เยาว์เล่นอาวุธปืนบรรจุกระสุน ขณะที่ผู้เยาว์เล่นไม่รู้สำนึกการกระทำ จึงไม่มีการกระทำ ไม่เป็นละเมิด แต่บิดามารดาต้องรับผิดตามมาตรา 420 นอกจากนี้อาจมีกรณีที่บิดามารดาประมาทเลินเล่อปล่อยผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยซึ่งชนมากวิ่งเล่นในห้างสรรพสินค้า บุตรผู้เยาว์ไปชนเครื่องแก้วที่วางจำหน่ายแตกเสียหาย ถือว่าบิดามารดาเป็นผู้ทำ

⁸ เฟิงอ้าง, น.47.

⁹ พจน์ ปุષปาคม, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 3 , น.348.

¹⁰ จีต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.70.

ละเมิดในการควบคุมดูแล¹¹ ซึ่งกรณีที่กล่าวมานี้จะไม่ใช้กรณีที่บุคคลหลายคนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยร่วมกันทำละเมิดหรือเป็นการยุยง ส่งเสริม หรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิดร่วมกัน ที่มีความรับผิดชอบตามมาตรา 432

ผู้เขียนเห็นว่าความแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบส่วนตัวกับความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นอยู่ตรงที่ความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น เป็นความรับผิดชอบของบุคคลผู้หนึ่งโดยที่บุคคลนั้นไม่ได้กระทำละเมิดโดยตนเองหรือมีส่วนผิดอยู่ด้วย ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อแต่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น ส่วนความรับผิดชอบส่วนตัว บุคคลนั้นกระทำละเมิดเองหรือมีส่วนผิดอยู่

1.2 หลักเกณฑ์ของการวินิจฉัยความรับผิด

จากที่กล่าวมาแล้วว่า มาตรา 420 เป็นบทบัญญัติที่วางหลักวินิจฉัยความรับผิดในทางละเมิดกรณีทั่วไป ดังนั้น ความรับผิดของบิดามารดาภายใต้มาตรา 420 คือ บิดามารดาที่เป็นผู้กระทำละเมิดด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 420 แล้วความรับผิดทางละเมิดกรณีทั่วไป องค์ประกอบความรับผิดที่สำคัญ 4 ประการ คือ (ก)กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (ข)โดยผิดกฎหมาย (ค)ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้น และ(ง)มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

1.2.1 องค์ประกอบของความรับผิด

เมื่อปรับองค์ประกอบของความรับผิดตามมาตรา 420 เข้ากับความรับผิดของบิดามารดาแล้ว ผู้เขียนจะได้ขยายความเรียงลำดับไปดังต่อไปนี้

1.2.1.1 เป็นการกระทำของบิดามารดาโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การพิจารณาความรับผิดตามมาตรา 420 สิ่งแรก คือ บิดามารดาต้องมี คือ "การกระทำ" ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายโดยอยู่ในบังคับของจิตใจ ถ้ามิได้อยู่ในบังคับของจิตใจไม่ใช่เป็นการกระทำตามกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้รวมถึงการงดเว้นกระทำ (Omission) ในกรณีที่จักต้องป้องกันผล ซึ่งตามปกติการงดเว้นกระทำไม่ถือว่าเป็นการกระทำ

¹¹ เพ็ง เพ็งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2545), น. 275.

และไม่ต้องรับผิด กฎหมายจะถือว่า การงดเว้นเป็นการกระทำและจะต้องรับผิดเมื่อการงดเว้นนั้นสามารถก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น หากว่าไม่งดเว้นความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น¹²

นอกจากต้องมีการกระทำแล้ว การกระทำของบิดามารดาจะต้องเป็นความผิด (fault) การกระทำที่จะเป็น “ความผิด” จะมีความหมายถึงการทำให้เสียหายแก่สิทธิของบุคคลอื่นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ¹³ แต่จะมีความแตกต่างกันระหว่างการจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กล่าวคือ จงใจ หมายถึง รู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน ส่วนประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำที่แม้จะไม่จงใจแต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้ ซึ่งมาตรฐานในการพิจารณาความระมัดระวังจะใช้มาตรฐานความระมัดระวังตามมาตรฐานของวิญญูชนหรือบุคคลทั่วไปที่อยู่ในพฤติการณ์เดียวกัน

1.1.2.2 เป็นการกระทำของบิดามารดาโดยผิดกฎหมาย (Unlawful)

การกระทำของบิดามารดาจะเป็นละเมิดได้ต้องเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย หมายความว่า บิดามารดาได้กระทำลงโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีสิทธิกระทำ ซึ่งความหมายของคำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ในกฎหมายละเมิดนั้นมีความหมายกว้างกว่า “โดยผิดกฎหมาย” ในกฎหมายอาญา ในกฎหมายอาญานั้น ผู้ที่จะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อการกระทำของบุคคลนั้นผิดกฎหมายอาญาซึ่งได้บัญญัติไว้อย่างชัดแจ้ง แต่โดยผิดกฎหมายละเมิดนั้นหมายถึงการกระทำของบุคคลใดได้ล่วงสิทธิเด็ดขาดของบุคคลอื่นโดยไม่มีอำนาจแล้วเป็นการผิดกฎหมายแล้วในตัวเอง คือโดยไม่มีสิทธิเป็นการผิดกฎหมายอันเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งอีก¹⁴ ซึ่งการกระทำของบิดามารดาโดยผิดกฎหมายนี้ เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จึงควรหมายความว่า หากบิดามารดามีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แล้ว ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดนั้น สามารถมาฟ้องเรียกค่าเสียหายในทางละเมิดได้อีกด้วย เพราะความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดของบิดามารดาที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมายก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น เช่น

¹² ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและการจัดการงานนอกสั่ง, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมีสมบัติจำกัด, 2548), น.46.

¹³ อนันต์ จันทโรภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด,” ใน หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์, รวบรวมและจัดพิมพ์โดย นายสมยศ เชื้อไทย (กรุงเทพมหานคร: พี.เค. พรินติ้งเฮาส์, 2531), น.98.

¹⁴ เพิ่งอ้าง, น.28.

หากบิดามารดาบังคับ ชูเงิน ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26(3) แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น บิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 420 ต่อบุคคลอื่นเพราะเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาเอง ตัวอย่างเช่น กรณีวัยรุ่นรวมตัวเป็นกลุ่ม คอยก่อแกล้งและใช้อาวุธทำร้ายร่างกายตำรวจ นอกจากบิดามารดาจะมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 แล้ว ในส่วนของมาตรการขูดค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งก็ยังสามารถเรียกจากบิดามารดาได้ตามมาตรา 420 นี้ได้อีก

1.1.2.3 ก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

ความรับผิดเพื่อละเมิดจะมีขึ้นได้ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น โดยความเสียหายนั้นจะตรงกับคำว่า “damage” หรือ “loss” หมายถึง ความเสียหายที่เป็นผลมาจากการล่วงละเมิดสิทธิลักษณะของความเสียหาย ในทางละเมิด มี 3 ประการ

1. ความเสียหายที่แน่นอน(certain) เป็นผลมาจากการกระทำละเมิดโดยแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางการเงินหรือไม่
2. ความเสียหายตามกฎหมาย เกิดจากการละเมิดสิทธิโดยไม่มีอำนาจ
3. เป็นความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่น ซึ่งมาตรา 420 กำหนดว่า ต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด เรียกว่า ความเสียหายแก่สิทธิของบุคคล¹⁵

1.2.1.4 มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของบิดามารดาและผล

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของบิดามารดาและผลของการกระทำละเมิดของบิดามารดาเอง ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน มีหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้เป็น 2 ทฤษฎี

1. ทฤษฎีความเท่ากันแก่เหตุหรือทฤษฎีผลโดยตรงหรือทฤษฎีเงื่อนไข ถือว่าหากไม่มีการกระทำอันหนึ่งอันใดผลย่อมไม่เกิด แม้ผลเกิดจากหลายสาเหตุถ้ามีเหตุหนึ่งเป็นผลมาจากการกระทำของผู้กระทำจึงถือว่าเป็นผล

2. ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมหรือทฤษฎีผลธรรมดา แตกต่างจากทฤษฎีแรกว่า แม้ผลเกิดมาจากหลายเหตุ แต่ละเหตุที่จะทำให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบนั้นจะต้องเป็นเหตุที่ตามปกติย่อมทำให้เกิดผลเช่นนั้น

¹⁵ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เจริญรอกที่ 7, น.29.

1.2.2 ความรับผิดตามมาตรา 420

การที่บิดามารดาต้องผิดตามมาตรา 420 เป็นกรณีที่บุตรผู้เยาว์จะก่อความเสียหาย อันเป็นการละเมิดได้โดยเป็นผลมาจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบิดามารดา บิดามารดาจึงต้องรับผิดตามหลักว่าด้วยละเมิดโดยทั่วไปมิใช่ความรับผิดในการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น เช่น กรณีประมาทเลินเล่อมอบวัตถุที่เป็นอันตรายแก่บุตรผู้เยาว์ หรือวัตถุซึ่งบุตรแสดงให้เห็นได้ว่าจะนำไปใช้ในทางที่ผิด อย่างเช่น ไม้ขีดไฟ ขวดน้ำหมึก มีด ปืนบรรจุกระสุน รถยนต์ เป็นต้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นเนื่องจากบุตรผู้เยาว์นำเอาวัตถุดังกล่าวไปใช้ บิดามารดาต้องรับผิดเป็นส่วนตัว โดยจะต้องพิจารณาตามมาตรา 420 มิใช่มาตรา 429 หรือมาตรา 430 เพราะหากเป็นความรับผิดของบิดามารดาในการกระทำของบุคคลอื่น บิดามารดาไม่จำเป็นต้องลงมือกระทำเลย แต่อาจต้องร่วมรับผิดกับบุตรผู้เยาว์ได้ นอกจากนี้เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2540 บิดามารดาอาจมีความรับผิดตามมาตรา 420 ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อีกด้วย

1.3 การฟ้องคดีและการพิสูจน์เพื่อรับผิด

ในส่วนนี้ผู้เขียนขอแนะนำเกี่ยวกับวิธีการฟ้องคดีของผู้เสียหายและการพิสูจน์เพื่อให้บิดามารดารับผิดว่าในการฟ้องบิดามารดาให้ต้องรับผิดตามมาตรา 420 นั้นจะต้องมีลักษณะการฟ้องเป็นอย่างไร คำฟ้องต้องบรรยายอย่างไร และหน้าที่นำสืบเป็นอย่างไร ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

1.3.1 การฟ้องของผู้เสียหายเลือกฟ้องเฉพาะแต่บิดามารดาโดยไม่ฟ้องบุตรผู้เยาว์ได้

เนื่องจากความรับผิดตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดของบิดามารดาโดยตรง การเลือกฟ้องที่เป็นบิดามารดาหรือบุตรเป็นจำเลยนั้น ผู้เสียหายสามารถเลือกฟ้องเฉพาะแต่บิดามารดาโดยไม่ฟ้องบุตรผู้เยาว์ก็ได้ เพราะถือว่าหนักระหว่างบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์เป็นหน้าที่แบ่งแยกกันได้ ดังนั้นหากเลือกฟ้องเฉพาะแต่บิดามารดา ในการพิจารณาของศาล หากศาลฟังได้ว่าบิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อปล่อยให้บุตรผู้เยาว์ไปก่อความเสียหาย บิดามารดาก็ต้องรับผิด โดยไม่จำเป็นต้องได้ความเสียก่อนว่าผู้เยาว์ทำละเมิด ซึ่งเป็นตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดของบิดามารดานั่นเอง นอกจากนี้ หากผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องบุตรผู้เยาว์ไปก่อนแล้วแต่ศาลยกฟ้องของผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ไม่เป็น

ละเมิด ผู้เสียหายฟ้องใหม่ให้บิดามารดารับผิดตามมาตรา 420 ได้ เพราะประเด็นในการวินิจฉัยอาศัยเหตุคนละเหตุกัน ไม่เป็นฟ้องซ้ำ

1.3.2 ผู้เสียหายต้องบรรยายคำฟ้องให้เข้ากับหลักเกณฑ์ของมาตรา 420

ผู้เสียหายต้องบรรยายคำฟ้องให้ครบถ้วนถึงสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างอันเป็นหลักแห่งข้อหา หรือคำขอบังคับตามที่กำหนดไว้ มาตรา 172 วรรค 2¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ต้องแสดงให้เห็นชัดแจ้งถึงข้อหาที่ผู้เสียหายจะฟ้องว่าบิดามารดาทำละเมิดตามมาตรา 420 จากนั้นต้องบรรยายให้เข้ากับองค์ประกอบของความรับผิด ตามมาตรา 420 คือ ต้องบรรยายว่าการกระทำของบิดามารดาเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้เสียหายและมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำของบิดามารดาและผลแห่งการละเมิดของบิดามารดา ท้ายที่สุดความประสงค์ของผู้เสียหายที่ให้บิดามารดารับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

1.3.3 เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องนำสืบให้ปรากฏว่าบิดามารดาทำละเมิด

ตามมาตรา 420 นี้ เป็นความรับผิดในการกระทำของบิดามารดาตามหลักละเมิดทั่วไป ผู้เสียหายไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายกล่าวอ้างว่าบิดามารดากระทำละเมิด เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องนำสืบให้ปรากฏว่าบิดามารดาทำละเมิดอย่างไร หากนำสืบไม่ได้ก็ต้องยกฟ้องของผู้เสียหายเสีย

สรุปได้ว่า ความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 420 เป็นความรับผิดในการกระทำของบิดามารดาเองว่าบิดามารดาจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บุตรผู้เยาว์ของตนไปก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น และเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดของบิดามารดา เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ทำให้การตีความมาตรา 420 มีการเปลี่ยนแปลงไป ในส่วนความรับผิดของบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ในการกระทำละเมิดตามมาตรา 429 จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการตีความหรือไม่นั้นจะได้ทำการศึกษาในส่วนต่อไป

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 172 วรรค 2 บัญญัติว่า “คำฟ้องต้องแสดงโดยชัดแจ้งถึงสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น”

2. บิดามารดาที่ขอด้วยกฎหมายต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ ในการกระทำละเมิดมาตรา 429

โดยทั่วไปในการวินิจฉัยความรับผิดในทางละเมิดจะ ใช้ “ความผิด(Fault)” เป็นเกณฑ์ โดยบุคคลจะรับผิดในความเสียหายก็ต่อเมื่อได้กระทำความผิดโดยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามมีบุคคลซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ต้องควบคุมดูแลบุคคลอื่น เช่น บิดามารดา หากผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น กฎหมายกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นนี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ซึ่งทำอยู่นั้น” มีตัวบทภาษาอังกฤษว่า “A person, even though in capacitated, on account of minority or unsoundness of mind is liable for the consequences of his wrongful act. The parents of such person are, or his guardian is, jointly liable with him, unless they or he can prove that proper care in performing their or his duty of supervision has been exercised”

มาตรา 429 มีที่มาจากมาตรา 188 วรรค 1 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยฉบับ พ.ศ. 2466 และประมวลกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ มาตรา 712, 714 ของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น, มาตรา 827, 828, 829 ของประมวลกฎหมายเยอรมันและมาตรา 1310, มาตรา 1312 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส¹⁷ โดยผู้เขียนได้คัดลอกตัวบทที่เป็นภาษาไทย มีดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยฉบับ พ.ศ. 2466¹⁸

มาตรา 188 วรรค 1 บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนถึงแม้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ก็ยังจะต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิดต่อท่านนั้น บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเห็นปานนี้ ย่อมจะต้องรับ

¹⁷ ปลอด วิเชียร ณ สงขลา, “ที่มาของบทกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1-5,” (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), น. 16, จิตติ ดิงศภิทัย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น. 263. และไพจิตร ปุณณพันธ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7, น. 74.

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2466 บรรพ 1 และ 2, กรมร่างกฎหมาย, ตุลาคม 2467.

ผิดร่วมกับเขาด้วย ถ้ามีอาชญากรรมนี้ได้ว่าตนได้ใช้ความมรณวัตรวังอันเพียงพอ และสมแก่น้ำที่ดูแลซึ่งตนทำอยู่นั้น”

ประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่น โดยท่านอาจารย์บัญญัติ สุขชีวะ

มาตรา 712 บัญญัติว่า “ ถ้าผู้เยาว์ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น หากผู้เยาว์นั้นยังไม่มีสติปัญญาพอที่จะเข้าใจในความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตน ผู้เยาว์นั้นไม่จำเป็นต้องชดใช้ค่าเสียหายเพื่อการนั้น”

มาตรา 714 บัญญัติว่า “ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องดูแลผู้ไร้ความสามารถ และซึ่งผู้ไร้ความสามารถนั้นไม่ต้องรับผิดชอบตามบทบัญญัติสองมาตราก่อนนั้น จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายซึ่งผู้ไร้ความสามารถได้ก่อขึ้นแก่บุคคลภายนอก แต่บทบัญญัตินี้ย่อมไม่ใช้บังคับ ถ้าผู้มีหน้าที่ดูแลนั้นมีได้ละเลยต่อหน้าที่ ”

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน โดยท่านอาจารย์ เดือน จิตรกร

มาตรา 827 บัญญัติว่า “บุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นในขณะที่ไร้สติสัมปชัญญะก็ดีหรือในขณะที่สภาวะทางจิตใจถูกรบกวนอย่างรุนแรงไม่อาจตัดสินใจได้โดยอิสระก็ดีไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น แต่ถ้าหากผู้นั้นทำตนเองให้ตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้นโดยการเสพเครื่องดื่มมึนเมาหรือสิ่งอื่นซึ่งคล้ายคลึงกัน ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ซึ่งตนได้ก่อให้เกิดขึ้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ในขณะที่ตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้น เช่นเดียวกับได้กระทำไปโดยประมาทเลินเล่อ ความรับผิดชอบจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากเขาถูกนำไปอยู่ในสภาวะเช่นนั้นโดยมิใช่ความผิดของเขาเอง”

มาตรา 828 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุยังไม่ครบเจ็ดปีบริบูรณ์ ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่น

ผู้ซึ่งมีอายุครบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่มีอายุยังไม่ถึงสิบแปดปี ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่ตนได้ก่อขึ้นแก่บุคคลอื่น ถ้าหากในขณะที่ผู้นั้นได้กระทำอันก่อความเสียหายนั้นเข้ายังไม่สามารถจะเข้าใจในความรับผิดชอบของตนเองได้ บทบัญญัติเดียวกันนี้ให้ใช้แก่คนหูหนวกเป็นไปด้วย”

มาตรา 829 บัญญัติว่า “ ผู้ซึ่งกระทำการอันใดอันหนึ่งดังที่ระบุไว้ตั้งแต่มาตรา 823 ถึง 826 และไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใดอันตนได้ก่อขึ้นตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 827 ,828 จะต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในเมื่อไม่สามารถจะเรียกร้องเอาจากบุคคลภายนอกผู้มีหน้าที่ดูแล โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ฐานะความเกี่ยวพันระหว่างคู่กรณี ความประสงค์ของความยุติธรรมที่จะให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และผู้นั้นจะไม่ถูกตัดเสีย

ซึ่งปัจจัยอันเขาพึงประสงค์เพื่อเลี้ยงดูตนเองตามอัธยาศัย และเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่น

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส¹⁹

มาตรา 1310 มีใจความว่า “หนี้เกิดด้วยละเมิดย่อมจะบังคับแก่ผู้เยาว์ได้”

2.1 พื้นฐานของความรับผิดตามมาตรา 429

เหตุที่บิดามารดาต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 429 นี้เป็นกรณีหลักความรับผิดของบิดามารดาเนื่องจากการกระทำของบุตรผู้เยาว์ โดยเป็นหลักความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) นำมาปรับใช้กรณีที่บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ในผลแห่งการละเมิดที่ผู้เยาว์กระทำ

จากการศึกษามาตรา 429 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วพบว่า มีมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ว่าบิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลดีแล้ว ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะในกฎหมายครอบครัวกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตร กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่บิดามารดาในการช่วยเหลือและอบรมสั่งสอนบุตร²⁰ และมีอำนาจ

¹⁹ จีต เศรษฐบุตร, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 10, น.38.

²⁰ มาตรา 1564 บัญญัติว่า “บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพ และหาเลี้ยงตนเองมิได้”

ปกครอง (Parental Power)²¹ เกี่ยวกับบุตรซึ่งไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่ว่าในทางส่วนตัวหรือการปกครองในทางทรัพย์สิน²² อำนาจเกี่ยวกับตัวบุตรเพื่อให้การอบรมสั่งสอนและกำหนดที่อยู่ ให้บุตรทำงานตามสมควร และเรียกบุตรคืนจากผู้ที่ไม่มียอำนาจ²³ นอกจากนี้ อำนาจในการกำหนดหน้าที่การทำงานให้ตามสมควรแก่ความสามารถและสมฐานะานุรูปตามมาตรา 1567(3)

นอกจากนี้ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อำนาจหน้าที่ในการดูแลบุตรผู้เยาว์ได้ถูกกำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ มาตรา 23²⁴ ใน

²¹ มาตรา 1566 บัญญัติว่า “บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา

อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มารดาหรือบิดาตาย
- (2) ไม่แน่นอนว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย
- (3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) มารดาหรือบิดาต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน
- (5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา
- (6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้”

²² ปกติบิดามารดาจะต้องใช้อำนาจปกครองนี้ร่วมกัน แต่อำนาจปกครองอาจตกอยู่กับบิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ โดยผลของกฎหมายหรือโดยการตกลง

²³ มาตรา 1567 บัญญัติว่า “ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

- (1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (2) ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป
- (4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

²⁴ มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า “ผู้ปกครองจะต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควร แก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ”

กรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน เป็นไปตามมาตรา 28²⁵ นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ห้ามบิดามารดากระทำการตามมาตรา 25²⁶ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 26 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ห้ามผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

- (1) กระทำหรือละเว้นกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (2) จงใจหรือละเลยไม่ให้งานจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (3) บังคับ ชูเช้น ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

²⁵ มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า “ในกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอนและพัฒนาเด็กไม่ว่าด้วยเหตุใดหรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบหรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตราย หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้”

²⁶ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า “ผู้ปกครองต้องไม่กระทำดังต่อไปนี้

- (1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใดๆ โดยเจตนาไม่รับเด็กคืน
- (2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม
- (3) จงใจหรือละเลยไม่ให้งานจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- (4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
- (5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะเป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

- (4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
 - (5) บังคับ ชูเชิญ ส่งเสริม ยินยอม หรือ กระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำความผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
 - (6) ให้อำนาจ หรือวานให้เด็กทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีผลกระทบต่อการศึกษาเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก
 - (7) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือกระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
 - (8) ให้อำนาจหรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า
 - (9) บังคับ ชูเชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด
 - (10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สูราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์
- รวมทั้งในมาตรา 44 วรรค 2 ยังได้วางข้อกำหนดให้ “ผู้ปกครองต้องปฏิบัติในการป้องกันมิให้เด็กมีความประพฤติเสียหายหรือเสี่ยงต่อการกระทำความผิด ดังต่อไปนี้
- (1) ระมัดระวังมิให้เด็กเข้าไปในสถานที่หรือท้องถิ่นใดอันจะจูงใจให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร
 - (2) ระมัดระวังมิให้เด็กออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือไปกับผู้ปกครอง
 - (3) ระมัดระวังมิให้เด็กคบหาสมาคมกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะชักนำไปในทางเสื่อมเสีย
 - (4) ระมัดระวังมิให้เด็กกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เด็กประพฤติเสียหาย
 - (5) จัดให้เด็กได้รับการศึกษาอบรมตามสมควรแก่อายุ สติปัญญา และความสนใจของเด็ก
 - (6) จัดให้เด็กได้ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของเด็ก
 - (7) จัดให้เด็กกระทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองทางด้านคุณธรรม จริยธรรมและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม...”

การมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ส่งผลให้หน้าที่บิดามารดาในการดูแลบุตรผู้เยาว์ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ มาตรฐานในการใช้ความระมัดระวังของบิดามารดาในการดูแลบุตรผู้เยาว์ตามที่กฎหมายกำหนดจะเพิ่มมากขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวด้วย

บทบัญญัติมาตรา 429 ถ้อยคำของบทบัญญัติที่ว่า “ผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตก็จะต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตก็ต้องร่วมรับผิดชอบกับเขาด้วย...” มีผลทำให้นักกฎหมายมีแนวคิดในการใช้การตีความกฎหมายออกเป็น 2 แนว คือ

(ก) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างมาก²⁷

นักกฎหมายฝ่ายแรกมีแนวความคิดเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 429 อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 420 เพราะการพิจารณาถึงความรับผิดชอบของบิดามารดา ซึ่งจะร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ก็ต่อเมื่อ การกระทำของผู้เยาว์เป็นละเมิด โดยพิจารณาถึงสภาพจิตใจของผู้เยาว์ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่บิดามารดาอาจหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแล เช่นนี้เป็นการที่กฎหมายสันนิษฐานว่าบิดามารดามีความผิดก็เพราะว่าบกพร่องในการดูแล ความรับผิดชอบของบิดามารดาภายใต้มาตรา 429 จึงมีพื้นฐานความรับผิดชอบในทางละเมิดอยู่บนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) ดังนั้นในแนวความคิดนี้มาตรา 429 จึงมีความรับผิดชอบของบุคคลที่ซ้อนกันอยู่²⁸ คือ

1. ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบุคคลในการกระทำของตนเอง (Liability for One's Own Act) คือ ความรับผิดชอบของผู้เยาว์ในการกระทำของตนเอง และ
2. ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแล (Liability for Persons Under Supervision) ความรับผิดชอบของบิดามารดาเพื่อการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์

การตีความเช่นนี้ มีเงื่อนไขความรับผิดชอบของบิดามารดาคือผู้เยาว์ ต้องทำละเมิดตามมาตรา 420 ก่อน โดยพิจารณาถึงสภาพจิตใจของผู้เยาว์ว่ารู้สำนึกหรือไม่ ต่อเมื่อผู้เยาว์ทำละเมิดแล้วบิดามารดาจึงร่วมรับผิดชอบ บิดามารดาจะหลุดพ้นความรับผิดชอบเมื่อพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความ

²⁷ ท่านอาจารย์จิต เศรษฐบุตร, ท่านอาจารย์จิตติ ติงศภัทย์, ท่านอาจารย์ไพจิตร บุญญพันธุ์ มีความเห็นตามแนวคิดดังกล่าว

²⁸ ยงยุทธ ชื่นชีพ, “ความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของคนวิกลจริตกับแนวความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น. 150.

ระมัดระวังในหน้าที่ดูแลแล้ว แสดงให้เห็นว่าหากบิดามารดาพิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลแล้ว ผู้เยาว์ก็ต้องรับผิดชอบโดยลำพัง นอกจากนี้ ตามมาตรา 431 ที่ให้สิทธิบิดามารดาที่จะไล่เบี้ยเอาค่าสินไหมทดแทนได้เต็มจำนวนจากผู้เยาว์ แสดงให้เห็นว่า กฎหมายถือว่าเป็นความผิดของผู้เยาว์นั่นเอง

แต่หากผู้เยาว์ก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่นในขณะที่ไร้เดียงสา ไม่รู้สำนึกของการกระทำ ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ย่อมไม่เป็นการกระทำละเมิดตามมาตรา 420 และเมื่อไม่เป็นละเมิด บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ว่าเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเป็นเพราะความประมาทเลินเล่อของบิดามารดา ตามความในมาตรา 420 ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดโดยตนเอง

ตัวอย่างนักกฎหมายที่มีแนวคิดนี้มีหลายท่าน อาทิเช่น

ท่านอาจารย์จิต เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า “สำหรับกฎหมายไทยได้กล่าวไว้ชัดแจ้งผิดกับกฎหมายฝรั่งเศส กล่าวคือ การกระทำของผู้ไร้ความสามารถเพราะเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ต้องเป็นเพราะผิดทางละเมิดเพราะบิดามารดาเป็นแต่รับผิดชอบร่วม”²⁹

ท่านอาจารย์จิตติ ติงศภทิตย์ มีความเห็นว่า “ความรับผิดชอบในผลที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดนั้นไม่ได้หมายความว่าผู้เยาว์ทำความเสียหายขึ้นแล้วจะต้องรับผิดชอบฐานละเมิดทุกกรณีไป แต่จะพิจารณาตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดทั่วไป ตามมาตรา 420 นั้นเอง ความรับผิดชอบของบิดามารดาเป็นความรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถและเป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นโดยมูลเหตุเพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการควบคุมดูแลผู้ที่อยู่ในปกครองของตน”³⁰

ท่านอาจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ มีความเห็นว่า “มาตรา 429 และมาตรา 430 ต้องเป็นเรื่องที่บุคคลไร้ความสามารถ คือ ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตกระทำละเมิด ถ้าหากมิได้กระทำละเมิดผู้มีหน้าที่ดูแลก็ไม่ต้องรับผิดชอบ”³¹

(ข) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างน้อย

นักกฎหมายฝ่ายที่สองมีความเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 429 ไม่อยู่ใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 420 โดยอธิบายว่า การกระทำของผู้เยาว์เป็นการกระทำละเมิดหรือไม่ต้องพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 429 นั้นเอง ทั้งนี้โดยอาศัยทฤษฎีรับภัย (The Risk Theory) ที่ว่า

²⁹ จิต เศรษฐบุตร, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 10, น.187.

³⁰ จิตติ ติงศภทิตย์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.263.

³¹ ไพจิตร ปุญญพันธ์, “ผู้ไร้ความสามารถกระทำละเมิด,” บทบัญญัติ, ปีที่ 23 เล่มที่ 2, น.345-346 (เมษายน 2508).

“ผู้ก่อภัยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้น” หมายความว่า ตามแนวทฤษฎีรับภัย (The Risk Theory) ที่กำหนดให้ผู้ก่อภัยรับผิดชอบถึงแม้ว่าจะไม่มีความผิด ผู้ก่อภัยจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ดังนั้น เราจะพิจารณาได้เป็น 2 กรณี

1. กรณีความรับผิดในทางละเมิดเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์เอง (Liability for One's Own Act) ถ้าถือหลักว่าผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ตนก่อขึ้นโดยไม่จำเป็นที่ผู้ละเมิดจะต้องกระทำความผิดด้วย ผู้เยาว์จะหลุดพ้นความรับผิดได้ก็ต่อเมื่อเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วย จึงไม่เป็นธรรมกับผู้เยาว์ เพราะปกติผู้ก่อความเสียหายจะเป็นละเมิดหรือไม่ต้องไปพิจารณาภายใต้มาตรา 420 โดยพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ดังนั้นหากให้ผู้เยาว์รับผิดชอบในทันทีโดยไม่พิจารณาว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ก็จะเป็นการไม่ยุติธรรมและเป็นการรับผิดชอบมากกว่าคนธรรมดาทั่วไป

2. ส่วนกรณีของบิดามารดาตามมาตรา 429 บิดามารดาสสามารถหลุดพ้นจากความรับผิดได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว หากนำเอาทฤษฎีรับภัยมาใช้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ดูแล (supervisor) ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อขึ้นแก่บุคคลอื่น เป็นความรับผิดเพื่อบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแล (Liability for Persons Under Supervision) และรับผิดชอบโดยไม่พิจารณาถึงตัวผู้เยาว์ และถึงแม้ว่าบิดามารดาจะได้ใช้ความระมัดระวังดีแล้วก็ตาม บิดามารดาจะหลุดพ้นความรับผิดได้ต่อเมื่อเกิดจากเหตุวิสัย หรือเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ซึ่งเป็นไปตามหลักของทฤษฎีรับภัย เท่ากับว่าทำให้บิดามารดารับผิดชอบหนักกว่าปกติ แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดโดยทั่วไปว่าถือเป็นการผิดของบิดามารดาเอง ไม่ว่าเป็นการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานความผิดหรือการพิสูจน์ความผิด

ตัวอย่างนักกฎหมายที่มีความเห็นตามแนวคิดนี้ เช่น ท่านอาจารย์ประจักษ์ มีความเห็นว่า “การที่บิดามารดาต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุตรโดยที่ตนไม่ได้เป็นผู้กระทำนั้น เป็นแนวที่เข้ากับทฤษฎีรับภัย กล่าวคือการหาตัวผู้ละเมิดก็คือหาผู้ที่ก่อความเสียหายนั้น เพราะผู้ก่อคือผู้ละเมิด ถือว่าผู้ใดกระทำผู้นั้นรับภัยแห่งการกระทำนั้น ไม่จำเป็นที่ผู้ทำละเมิดจะต้องทำความผิดด้วย”³² นอกจากนี้ท่านอาจารย์ประจักษ์ยังมีความเห็นต่อไปว่า “กรณีบิดามารดารับผิดชอบแทนบุตรนี้ มองเห็นได้ง่ายกว่าตัวบิดามารดามีส่วนรับผิดชอบโดยไม่ต้องทำผิด เพราะ

³² ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 12, น.128.

บิดามารดาอย่ามีหน้าที่ควบคุมดูแลเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร (มาตรา 1567) อบรมดูแล ลุ่ลวงไปด้วยดีรวมทั้งการทำโทษตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน (มาตรา 1567) การปล่อยให้บุตร คบหาเที่ยวเตร่กับอันธพาลไปก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นบิดามารดาต้องรับผิดชอบ บิดามารดา จะต้องให้ทุนเรียนหนังสือหากไม่เรียนต้องหางานให้ทำอันนี้เรียกว่า *อำนาจปกครอง* ด้วยเหตุนี้ บิดามารดาจึงต้องรับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของบุตรตน”

2.2 หลักเกณฑ์การวินิจฉัยความรับผิดชอบตามมาตรา 429

การที่กฎหมายกำหนดให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบ หากบุตรผู้เยาว์ไปก่อความเสียหาย ขึ้นแก่บุคคลอื่น เพราะบิดามารดามีหน้าที่ป้องกันดูแล แต่ได้บกพร่องต่อหน้าที่เป็นเหตุให้บุตร ผู้เยาว์ทำความเสียหายต่อบุคคลอื่น มีหลักเกณฑ์วินิจฉัย คือ (1)ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วย กฎหมาย (2)มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ขณะกระทำละเมิด (3)กฎหมายสันนิษฐานว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ ความระมัดระวังในการดูแล

2.2.1 องค์ประกอบของความรับผิดชอบ

2.2.1.1. ต้องเป็นบิดามารดาที่มีความชอบด้วยกฎหมาย

บิดามารดาในที่นี้ หมายถึงบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย สำหรับมารดาอย่าเป็น มารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเสมอ แม้จะมีได้จดทะเบียนสมรสกับบิดา(มาตรา 1546³³) ส่วนบิดา จะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนสมรส หากมิได้จดทะเบียนสมรสถือว่าเป็นบิดาโดย ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 แต่อาจต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับดูแลตาม มาตรา 430 ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง และความเป็นบิดามารดาตามมาตรา 429 หมายถึงรวมถึงผู้รับบุตร บุญธรรมด้วยตามมาตรา 1598/28 ³⁴ ทั้งนี้เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28 บัญญัติให้ผู้รับบุตรบุญธรรมมีหน้าที่เช่นเดียวกับบิดามารดาของบุตรบุญธรรมนั้น

³³ มาตรา 1546 บัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็น บุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น”

³⁴ มาตรา 1598/28 บัญญัติว่า “บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วย กฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา ในกรณี เช่นนี้ ให้บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ 2 หมวด 2 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

เพราะฉะนั้นบิดามารดาบุญธรรมย่อมถือว่าเป็นบิดามารดาตามความหมายในมาตรา 429 นี้ คือ ถ้าบุตรบุญธรรมผู้เยาว์ไปทำละเมิด บิดามารดาบุญธรรมต้องร่วมรับผิดชอบ สำหรับบิดามารดา โดยกำเนิดในมาตรา 1598/28 บัญญัติไว้ชัดว่าหมดอำนาจปกครองไปทันที จึงไม่ต้องรับผิดชอบในผล ที่ผู้เยาว์ได้ก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างเป็นบุตรบุญธรรมของคนอื่น เนื่องจากเข้าข้อยกเว้นในมาตรา 429 เพราะไม่มีหน้าที่ดูแลแล้ว

โดยคำว่า “บิดามารดา” ตามมาตรา 429 ย่อมไม่หมายรวมถึง ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอาหรือผู้ปกครองแต่อย่างใด แต่บุคคลเหล่านี้อาจต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ดูแลตามมาตรา 430 ได้

ในประเด็นที่ว่าบิดามารดาที่จะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่นั้น นักกฎหมายมีแนวคิดในการตีความกฎหมายออกเป็น 2 แนว คือ

(ก) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างมาก

แนวความเห็นของนักกฎหมายความเห็นแรก เห็นว่า บิดามารดาตามมาตรา 429 ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตัวอย่างเช่น

ท่านอาจารย์เพ็ง เพ็งนิตี มีความเห็นว่า “บิดาในมาตรา 429 หมายถึงบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนบิดาจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนสมรส หากเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 แต่อาจต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับดูแลตามมาตรา 430 ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง”³⁵

ท่านอาจารย์ประจักษ์ พุทิสสมบัติ มีความเห็นว่า “ต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย บิดาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสย่อมมิใช่บิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ความรับผิดชอบของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องพิจารณาในฐานะที่เป็นผู้รับดูแลตามมาตรา 430”³⁶

ท่านอาจารย์สุขุม ศุภนิตย์ มีความเห็นว่า “บิดามารดา ควรหมายถึงบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ในขณะที่เกิดการกระทำละเมิดขึ้น ทั้งนี้เป็นหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายครอบครัว”³⁷

³⁵ เพ็ง เพ็งนิตี, อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 11, น.273.

³⁶ ประจักษ์ พุทิสสมบัติ, อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 12, น.100.

³⁷ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), น.131.

(ข) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างน้อย

แนวความเห็นของนักกฎหมายความเห็นที่สอง เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายก็มีความผิดตามมาตรา 429 ได้ ตัวอย่างเช่น ท่านอาจารย์ไพจิตร ปุณณพันธ์ มีความเห็นว่า “ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุคคลไร้ความสามารถ ได้แก่บิดามารดาหรือผู้อนุบาลเนื่องจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเกิดจากการลวงสิทธิผิดหน้าที่ มิใช่เป็นการใช้สิทธิสำหรับผู้เยาว์ซึ่งเกิดโดยข้อเท็จจริงจากมารดาที่มีได้มีการสมรสกับชายซึ่งเป็นสามียอมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาผู้นั้น แต่สำหรับบิดานั้นถือตามความเป็นจริงว่าเป็นบิดาของผู้เยาว์หรือไม่ ผู้เยาว์ซึ่งเกิดจากบิดามารดาที่มีได้จดทะเบียนสมรสกันตามมาตรา 1557 ก็ยังถือว่าเป็นบิดาของผู้เยาว์ จึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 นี้ด้วย (ท่านอาจารย์ไพจิตร ไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539)

อย่างไรก็ดี สำหรับบิดามารดานั้น หมายถึงเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามความตอนท้ายของมาตรา 429 นี้เท่านั้น ซึ่งอาจรวมทั้งบิดามารดาหรือเพียงคนใดคนหนึ่งดูแลไม่หมายถึงหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูตามมาตรา 1564 แต่หมายถึงอำนาจปกครองตามมาตรา 1566, 1567 ซึ่งเป็นหน้าที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์นั่นเอง³⁸

ซึ่งในเรื่องนี้มีแนวคำวินิจฉัยของของศาลว่าบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 429 ในเรื่องบิดามารดาที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ว่าเฉพาะบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น จะนำมาตรา 429 มาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวกับการจะรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ไม่ได้ ต้องนำมาตรา 430 มาใช้บังคับในส่วนที่บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายร่วมกับผู้เยาว์รับผิดชอบต่อโจทก์

1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539³⁹

โจทก์ฟ้องและแก้ไขคำฟ้องว่า จำเลยที่ 1 ผู้เยาว์และอยู่ในความปกครองดูแลของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาได้ขบรัดจี๊ปของจำเลยที่ 4 ด้วยความประมาทเฉี่ยวชนกับรถกระบะแล้วเสียหลักชนกับรถเก๋งที่โจทก์รับประกันภัยไว้ได้รับความเสียหายและเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บและถึงแก่ความตาย โจทก์ในฐานะผู้รับประกันภัยรถยนต์เก๋งคันดังกล่าวได้ซ่อมแซมเสียค่าใช้จ่ายไปจำนวน 150,000 บาท จำเลยที่ 2 และที่ 3 ในฐานะบิดามารดาของ

³⁸ ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ่างแล้ว เจริญรถที่ 7, น.98-99.

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539 (สงเสริมฯ), น. 246-249.

จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 4 ในฐานะเจ้าของผู้ครอบครองรถยนต์จำเป็นต้องร่วมกันรับผิดชอบโจทก์ ขอให้จำเลยทั้งสองชำระเงินจำนวน 154,191.78 บาท พร้อมดอกเบี้ย

จำเลยทั้งสองให้การและแก้ไข้อธิบายว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง เหตุแห่งการละเมิดทั้งหมดเกิดจากความประมาทของนายนิพนธ์ บุญจันทร์ผู้ขับรถยนต์กระบะ จนเป็นเหตุให้เกิดการเฉี่ยวชนกัน จำเลยที่ 1 มิได้ขับรถยนต์ด้วยความประมาทและไม่ได้อยู่ในความปกครองของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ทั้งจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังดีแล้ว จำเลยที่ 2 เป็นคนบอกให้จำเลยที่ 3 นำกุญแจรถไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของจำเลยที่ 3 จำเลยที่ 2 ไม่ได้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ส่วนจำเลยที่ 4 มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำละเมิดด้วยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องสูงเกินสมควร หากเสียหายก็ไม่เกิน 30,000 บาท ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ร่วมกันใช้ค่าเสียหายจำนวน 150,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2532 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า แต่ดอกเบี้ยถึงวันฟ้อง (วันที่ 24 มกราคม 2533) จะต้องไม่เกิน 4,191.78 บาทตามที่โจทก์ขอ จำเลยที่ 4 ให้ยกฟ้อง นอกจากที่แก้คงให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้จำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาท ต้องห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยจากพยานหลักฐานในสำนวน ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 238, 247 ซึ่งศาลอุทธรณ์ฟังข้อเท็จจริงว่าขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 1 อายุ 18 ปีเศษ ยังเป็นผู้เยาว์และเป็นบุตรอยู่ในความปกครองดูแลของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งเป็นสามีภรรยา กันแต่มิได้จดทะเบียนสมรส โจทก์เป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์เก๋งหมายเลข 4 จ-7244 กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2532 เวลาประมาณ 20 นาฬิกา จำเลยที่ 1 ได้ขับรถยนต์จี๊ปหมายเลขทะเบียน น-5652 ชลบุรี ของจำเลยที่ 4 ไปตามถนนสุขุมวิทจากอำเภอบ้านฉางมุ่งหน้าไปทางอำเภอเมืองระยองด้วยความเร็วสูงและประมาทล้ำเข้าไปในช่องเดินรถที่แล่นสวนทางมาที่บริเวณหน้าวัดชากลูกหญ้า แล้วรถยนต์จี๊ปเสียหลักและได้แล่นเข้าชนรถยนต์เก๋งที่โจทก์รับประกันภัยไว้ซึ่งแล่นตามหลังรถยนต์กระบะได้รับความเสียหาย มีปัญหาที่จะรับวินิจฉัยตามฎีกา

ของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ในปัญหาแรก คือ ที่จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ฎีกาว่า การที่ศาลอุทธรณ์ นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 มาใช้บังคับให้จำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 รับ ผิดต่อโจทก์เป็นการไม่ชอบนั้น ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของ จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ การที่จำเลยที่ 1 ไปกระทำละเมิดต่อผู้อื่น จะนำมาตรา 429 มาปรับใช้ บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการที่จำเลยที่ 2 จะต้องร่วมรับผิดชอบหรือไม่ได้ แต่จำเลยที่ 2 เป็น ผู้ปกครองดูแลจำเลยที่ 1 ต้องนำมาตรา 430 มาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 2 ร่วมกับ จำเลยที่ 1 รับผิดต่อโจทก์ได้โดยชอบฎีกาของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ในปัญหานี้ฟังไม่ขึ้น

ปัญหาสุดท้าย จำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็น ผู้เยาว์ตามสมควรหรือไม่ ที่จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ฎีกาว่า ศาลอุทธรณ์ฟังว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้นำ กุญแจรถยนต์ไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของจำเลยที่ 3 หรือการที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 เคยยอมโดยปริยายให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ไปที่ไรท์กิ้งอู่รถจักรยานยนต์ ซึ่งไม่ปรากฏว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้เคยว่ากล่าวตักเตือนจำเลยที่ 1 นั้น เป็นการนำข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏใน สำนวนว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้นำกุญแจรถยนต์ไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของ จำเลยที่ 3 และจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 เคยยอมโดยปริยายให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ไปที่ไรท์กิ้ง อู่รถจักรยานยนต์ โดยไม่เคยว่ากล่าวตักเตือนจำเลยที่ 1 การที่ศาลอุทธรณ์รับฟังข้อเท็จจริงมา ดังกล่าวจึงเป็นการไม่ชอบ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัยข้อเท็จจริงในส่วนนี้ใหม่ ตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 243(3)(ก), 247 โดยเห็นว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ตามคำให้การของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้บอกให้จำเลยที่ 3ให้นำกุญแจรถยนต์ไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของจำเลยที่ 3 และได้ความ จากจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ว่าจำเลยที่ 1 ขับรถไม่ค่อยเป็นไม่สามารถขับรถยนต์ออกถนนใหญ่ได้ ซึ่งจำเลยที่ 2 และที่ 3 ก็ทราบดีและยังทราบว่าจำเลยที่ 1 เคยขับรถยนต์ไปที่ไรท์กิ้งอู่รถจักรยานยนต์ ด้วย จากข้อเท็จจริงดังได้ความตามที่วินิจฉัยแล้วข้างต้นเห็นว่า ตามพฤติการณ์ดังกล่าว จำเลยที่ 2 และที่ 3 ควรจะเก็บกุญแจรถยนต์ไว้ในที่ซึ่งจำเลยที่ 1 ไม่สามารถนำออกไปใช้ได้ การที่ จำเลยที่ 2 ให้จำเลยที่ 3 นำกุญแจรถยนต์ไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของ จำเลยที่ 3 ซึ่งไม่ได้ใส่กุญแจในขณะที่จำเลยที่ 3 ขายของ จนเป็นเหตุให้จำเลยที่ 1 แอบหยิบเอา กุญแจไปให้ขับรถยนต์โดยประมาทจนรถยนต์เก๋งที่โจทก์รับประกันภัยไว้เสียหาย ถือได้ว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลจำเลยที่ 1 บุตรผู้เยาว์ ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ใน การกระทำละเมิดต่อโจทก์ ฎีกาของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ในปัญหานี้ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

2) ในคำพิพากษาฎีกาที่ 5545/2546⁴⁰

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นมารดาของเด็กชาย ส.อายุ 8 ปี จำเลยที่ 1 เป็นผู้เยาว์ มีจำเลยที่ 2 เป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของจำเลยที่ 2 และอยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นย่า เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2539 จำเลยที่ 1 ไข่ม้วนน้ำมันเบนซิน จุดไฟเล่นเหยียงไปมาด้วยความประมาทเลินเล่อปราศจากความระมัดระวัง ทำให้ประกายไฟลุกลามติดน้ำมันเบนซินในถังที่จำเลยที่ 1 ถืออยู่ แล้วจำเลยที่ 1 เหยียงถังน้ำมันเบนซินซึ่งกำลังติดไฟโดยไม่ดูให้ดี ทำให้ประกายไฟและน้ำมันไปถูกเด็กชายส.บุตรโจทก์ซึ่งกำลังเล่นอยู่ เป็นเหตุให้ไฟลุกลามเสื้อผ้าและร่างกายของเด็กชายส.จนได้รับอันตรายสาหัส ขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงินจำนวน 250,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้องไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

จำเลยทั้งสามให้การ ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระค่าเสียหายเป็นเงินจำนวน 248,635 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้อง (วันที่ 10 กันยายน 2540) เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความให้ 10,000 บาท

จำเลยทั้งสามอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิจารณาแก้เป็นว่า ให้ยกฟ้องสำหรับจำเลยที่ 2 และที่ 3 ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นอุทธรณ์ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ให้เป็นพับ นอกจากนี้แก้ไขเป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยเห็นว่า มีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 หรือไม่ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ที่บัญญัติให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ด้วยนั้นหมายความว่าต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่จะต้องร่วมรับผิดในผลที่ผู้เยาว์ทำละเมิด เมื่อข้อเท็จจริงตามคำฟ้องของโจทก์ระบุว่า จำเลยที่ 2 ให้การรับรองว่าจำเลยที่ 1 เป็นบุตรโดยให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตลอดมาเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าโจทก์มิได้ยืนยันว่าจำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ดังนั้นจำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ตามบท

⁴⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 5545/2546 (ส่งเสริมฯ), น. 41-44.

กฎหมายดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามคำฟ้องของโจทก์ได้ระบุให้จำเลย ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ด้วยในฐานะที่จำเลยที่ 1 อยู่ในความปกครองของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 2 มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรซึ่งจำเลยที่ 2 ให้การยอมรับว่า จำเลยที่ 1 อยู่ในความปกครองของจำเลยที่ 2 จริง ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 อยู่ในความปกครองดูแลของจำเลยที่ 2 และจากทางนำสืบของโจทก์ได้ความว่าจำเลยที่ 2 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควร ไม่ห้ามปรามจำเลยที่ 1 มิให้เล่นไฟและน้ำมันอันเป็นของที่เกิดอันตรายได้ง่าย ทั้งตามคำให้การของจำเลยที่ 2 ก็มิได้อ้างเหตุว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอย่างไรบ้าง จึงไม่มีประเด็นที่จำเลยที่ 2 จะนำสืบอ้างเหตุให้ตนพ้นผิด ส่วนที่จำเลยที่ 2 นำสืบอ้างว่าวันเกิดเหตุจำเลยที่ 2 ขับรถยนต์บรรทุกไปส่งของที่จังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ทราบเรื่องที่เกิดขึ้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสืบนอกเหนือจากคำให้การ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย ข้อเท็จจริงรับฟังได้ตามที่โจทก์นำสืบว่าจำเลยที่ 2 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควร ฉะนั้นจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ดูแลจำเลยที่ 1 ย่อมต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษายกฟ้องสำหรับจำเลยที่ 2 นั้นไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา ส่วนจำเลยที่ 3 แม้จะเป็นย่าของจำเลยที่ 1 และในช่วงที่เกิดเหตุจำเลยทั้งสามพักอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกัน แต่เมื่อจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบิดามารดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ได้เป็นผู้ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว ลำพังแต่การที่จำเลยที่ 1 มาพักอาศัยรวมอยู่กับทั้งจำเลยที่ 2 และที่ 3 ด้วยนั้น หากมีผลทำให้จำเลยที่ 3 กลายเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 ด้วยไม่ เมื่อจำเลยที่ 3 ไม่มีหน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 แล้วจำเลยที่ 3 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษายกฟ้องโจทก์สำหรับจำเลยที่ 3 มานั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผล ฎีกาของโจทก์ฟังขึ้นบางส่วน

อนึ่ง คดีนี้จำนวนทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาศาลละ 248,635 บาท ผู้อุทธรณ์และฎีกาต้องเสียค่าขึ้นศาลในชั้นอุทธรณ์และฎีกาศาลละ 6,215 บาท แต่ผู้อุทธรณ์และฎีกาต้องเสียค่าขึ้นศาลในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาศาลละ 6,250 บาทโดยคิดคำนวณจากทุนทรัพย์ 250,000 บาทจึงเป็นการชำระค่าขึ้นศาลเกินมาศาลละ 35 บาท เห็นสมควรคืนค่าขึ้นศาลส่วนที่เกินดังกล่าวให้คู่ความที่อุทธรณ์และฎีกา และในชั้นอุทธรณ์ปรากฏว่า ศาลอุทธรณ์ภาค 2 มิได้มีคำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ศาลฎีกาเห็นสมควรมีคำสั่งในเรื่องดังกล่าวและเนื่องจากจำเลยที่ 3 ไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 จึงสมควรแก้ไขในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 เสียด้วย

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำเลยที่ 2 ร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ชำระค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้จำเลยที่ 1 และที่ 2 ร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียม

ทั้งสามแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความรวม 13,000 บาทค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 ทั้งสามศาลให้เป็นพับ ให้คืนค่าขึ้นศาลในชั้นอุทธรณ์ที่จำเลยทั้งสามชำระเกินมา 35 บาทให้แก่จำเลยทั้งสามและให้คืนค่าขึ้นศาลในชั้นฎีกาที่โจทก์ชำระเกินมา 35 บาทให้แก่โจทก์ นอกจากนี้ก็แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2

2.1.1.2. มีหน้าที่ดูแลขณะผู้เยาว์กระทำละเมิด

ผู้เยาว์ หมายถึงบุคคลผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ กล่าวคือยังไม่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์(ตามมาตรา 19) แต่ชายอายุ 17 ปีและหญิง 17 ปีบริบูรณ์ ถ้าทำการสมรสกันตามกฎหมายถือว่าชายหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว (ตามมาตรา 20 และมาตรา 1448) แต่หากบุตรชายหรือหญิงยังมิได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมาย แต่ได้อยู่กินกันเท่านั้น ยังไม่ถือว่าบรรลุนิติภาวะโดยการสมรส บิดามารดายังมีความรับผิดชอบอยู่

หลักเกณฑ์ในความรับผิดชอบละเมิดของบุตรผู้เยาว์ บุตรผู้เยาว์ จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำกระทำความผิดนั้นเป็นละเมิด ตามมาตรา 420 กล่าวคือ จะต้องเป็นการที่ปรากฏว่าบุตรผู้เยาว์ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ไม่ว่าละเมิดนั้นจะเป็นละเมิดในลักษณะใด เช่น เป็นละเมิดที่กระทำโดยจงใจ หรือละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ ฯลฯ ก็ตาม มิได้หมายความว่าถ้าบุตรผู้เยาว์ทำความเสียหายแล้ว จะต้องรับผิดชอบฐานละเมิดทุกกรณีไป การกระทำของบุตรผู้เยาว์เป็นละเมิดหรือไม่ต้องวินิจฉัยตามตรา 420 เว้นแต่ในการพิจารณาว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั้น ต้องวินิจฉัยตามสติปัญญาของบุตรผู้เยาว์ ในระดับที่มีอายุเท่านั้นว่า สามารถที่จะเข้าใจในความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตนหรือสามารถที่จะมีความตั้งใจได้หรือไม่ และในกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่าสติปัญญาและความสามารถของบุตรผู้เยาว์อายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงและเสี่ยงภัยหรือไม่⁴¹ ความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ที่ถือเอาสติปัญญาความสามารถในการเข้าใจความรับผิดชอบนั้นเป็นเกณฑ์ เฉพาะการกระทำที่บุตรผู้เยาว์กระทำเอง

แต่ได้มีความคิดเห็นขัดแย้งกันของนักกฎหมาย ว่าความรับผิดชอบบิดามารดาในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ จำเป็นหรือไม่ที่บุตรผู้เยาว์ต้องกระทำละเมิดหรือเพียงแต่การกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็พอ

(ก) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างมาก

แนวความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายแรก เห็นว่าการกระทำของบุตรผู้เยาว์เป็นการผิดกฎหมายอย่างเดียวไม่พอต้องรู้สำนึกของการกระทำด้วย ตัวอย่างเช่น

⁴¹ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12,น.100.

ท่านอาจารย์จิต เศรษฐบุตร มีความเห็นว่า “ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบประมาทเดินเล่นนั้น จะต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเดินเล่น ที่จะถือว่ามี การกระทำนั้น จะต้องมีการเคลื่อนไหวในอิริยาบถโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหว และสามารถบังคับการเคลื่อนไหวนั้นได้ และที่จะถือว่าเป็นการจงใจ จะต้องรู้สำนึกถึงผลหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการกระทำของตน ถ้าเป็นบุตรผู้เยาว์ที่ไร้เดียงสาไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน ย่อมจะถือว่าจงใจหรือประมาทเดินเล่นไม่ได้ แต่ถ้ารู้ว่าได้ทำอะไรลงไป เพียงแต่ไม่รู้รู้สึกผิดชอบหรือยับยั้งไม่ได้ อาจเป็นการจงใจหรือประมาทเดินเล่นได้”⁴² ท่านอาจารย์จิต มีความเห็นต่อไปว่า บุตรผู้เยาว์ มีฐานะทางจิตใจหลายระดับด้วยกัน เช่นบุตรผู้เยาว์ อายุ 15 ปี ย่อมเข้าใจได้แล้วว่า การกระทำของตนอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อใครได้บ้าง ดังนั้นปัญหาที่ว่าบุตรผู้เยาว์ พอจะรู้สึกและเข้าใจในการกระทำของตนหรือไม่เป็นปัญหาข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป จะเห็นได้ว่าฐานะทางจิตใจของผู้กระทำย่อมเป็นสาระสำคัญ”

ท่านอาจารย์ไพจิตร ปุณณพันธ์ มีความเห็นว่า “บุตรผู้เยาว์ความเสียหาย ถ้าไม่ได้จงใจหรือประมาทเดินเล่นก็ย่อมไม่เป็นละเมิด มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าบุตรผู้เยาว์ มีความรับผิดชอบยิ่งกว่าบุคคลธรรมดาไป ถ้าเป็นบุตรผู้เยาว์ที่ไร้เดียงสา ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน ย่อมจะถือว่าจงใจหรือประมาทเดินเล่นไม่ได้ แต่ถ้ารู้ว่าได้ทำอะไรลงไป เพียงแต่ไม่รู้รู้สึกผิดชอบหรือยับยั้งไม่ได้ อาจเป็นการจงใจหรือประมาทเดินเล่นได้”⁴³

ท่านอาจารย์วิชา มหาคุณ มีความเห็นว่า “การกระทำของผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตจะเป็นละเมิดหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาตามมาตรา 420 ถ้าผู้เยาว์เป็นเด็กไร้เดียงสา ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน หรือผู้วิกลจริต ที่ไม่รู้สภาพการกระทำของตน ก็ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบละเมิด แต่ถ้ารู้ว่าได้ทำอะไรลงไป เพียงแต่ไม่รู้รู้สึกผิดชอบ หรือยับยั้งไม่ได้ ก็อาจต้องรับผิดชอบละเมิด”⁴⁴

ท่านอาจารย์ศักดิ์ สนองชาติ มีความเห็นว่า “ผู้เยาว์หมายความว่าบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้เยาว์ซึ่งกระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในผลที่ตนกระทำละเมิด เว้นแต่เด็กไร้เดียงสา ไม่รู้สำนึกในการกระทำ ซึ่งไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเดินเล่นได้ ย่อมกระทำละเมิดไม่ได้

⁴² จิต เศรษฐบุตร,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 10,น.45.

⁴³ ไพจิตร ปุณณพันธ์,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 7,น.97.

⁴⁴ วิชา มหาคุณ,หลักกฎหมายละเมิด ศึกษาจากคำพิพากษาศาลฎีกา,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติบรรณการ,2523), น.74.

กรณีเช่นนี้ผู้มีหน้าที่ดูแลต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด โดยถือว่าผู้มีหน้าที่ดูแลนั้นขาดความระมัดระวังอันเป็นการกระทำโดยประมาทให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย”⁴⁵

ท่านอาจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ มีความเห็นว่า “หลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยว่าผู้เยาว์ทำละเมิดหรือไม่ อาศัยมาตรา 420 เหมือนอย่างบุคคลทั่วไป เว้นแต่หลักในข้อจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยตามสติปัญญาของเด็กในระดับที่มีอายุเท่านั้นว่า สามารถที่จะเข้าใจความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตนหรือสามารถที่จะมีความเข้าใจหรือไม่ และกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่าสติปัญญาและความสามารถของเด็กอายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงหรือเสี่ยงภัยหรือไม่ ส่วนเด็กไร้เดียงสาย่อมไม่รู้สำนึกในการกระทำไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ การกระทำของเด็กไร้เดียงสาจึงไม่เป็นละเมิด”⁴⁶

ท่านอาจารย์พน บุษปาคม มีความว่า “การกระทำของเด็กเป็นละเมิดหรือไม่ต้องวินิจฉัยตามมาตรา 420 เว้นแต่หลักเกณฑ์ในข้อจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยตามสติปัญญาของเด็กในระดับที่มีอายุเท่านั้นว่ามีความตั้งใจได้หรือไม่ และในกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่าสติปัญญาและความสามารถของเด็กอายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงหรือเสี่ยงภัยหรือไม่

เด็กไร้เดียงสาไม่สามารถมีความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อได้ การกระทำของเด็กไม่เป็นละเมิด ใ้ว่าผู้มีหน้าที่ดูแลหรือผู้ที่รับดูแลจะไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของเด็กก็หาไม่ เมื่อผู้นั้นละเลยต่อหน้าที่ดูแลหรือประมาทเลินเล่อ ย่อมเป็นความผิดของตนเองที่ก่อความเสียหายนั้นขึ้น จึงต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อของตนเอง”⁴⁷

(ข) แนวความคิดของนักกฎหมายฝ่ายข้างน้อย ตัวอย่างเช่น

ท่านอาจารย์อนันต์ จันทโรภากร มีความเห็นว่า ที่มาของมาตรา 429 คือ มาตรา 827-829 และมาตรา 832 ในประมวลกฎหมายเยอรมัน มาตรา 1384 ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศส เมื่อศาลฝรั่งเศสมีความเห็นที่ไม่จำเป็นต้องพิจารณาสภาพทางจิตใจของผู้เยาว์เพื่อจะ

⁴⁵ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิดและความรับผิดชอบทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2547), น.122-123.

⁴⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น.100.

⁴⁷ พน บุษปาคม, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น.348.

วินิจฉัยว่ามี “ความผิด” หรือไม่ แต่ดูแค่เพียงว่าการกระทำของผู้เยาว์ว่าผิดกฎหมายหรือไม่ คือเป็น Objectively illegal ซึ่งศาลสูง (Court de Cassation) ของเบลเยียมก็มีความเห็นอย่างเดียวกันว่าการกระทำของผู้เยาว์นั้นมีลักษณะเป็น “an act which infringes the right of another which the minor has no right to commit” กฎหมายเยอรมันก็ตรงกับกฎหมายฝรั่งเศส ดังนั้นจึงน่าจะตีความมาตรา 429 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าการกระทำของผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องเป็น “ความผิด” ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางจิตใจในการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิดตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำ “โดยผิดกฎหมาย” ของผู้เยาว์ ก็เพียงพอแล้ว⁴⁸

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้เขียนพบว่า คำพิพากษาของศาลฎีกาส่วนมากแล้ว จะพิจารณาว่าบิดามารดาจะต้องรับผิดในการกระทำของผู้เยาว์หรือไม่ การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำละเมิดโดยผู้เยาว์เสียก่อน แล้วบิดามารดาจึงต้องมาร่วมรับผิดหากบิดามารดาพิสูจน์ไม่ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์

โดยหน้าที่ดูแลของบิดามารดาก็เป็นไปตามหน้าที่ดูแลตามกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะครอบครัวและหน้าที่ดูแลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.1.1.3. กฎหมายสันนิษฐานว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแล

ถ้อยคำที่บอกว่า “พิสูจน์ได้ว่าใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาว่าแค่ไหนที่เรียกว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งข้อนี้มีหลักวินิจฉัยว่า การกระทำที่ก่อความเสียหายนั้น บิดามารดาหรือผู้อนุบาลสามารถป้องกันได้หรือไม่ สำหรับกรณีผู้เยาว์มีหลายระดับ โดยผู้เยาว์ที่ยังดูแลตัวเองไม่ได้การดูแลย่อมใกล้ชิดกว่าผู้เยาว์โตที่ดูแลตนเองได้แล้ว การดูแลรวมทั้งอบรมสั่งสอนในความประพฤติซึ่งปัจเจกชนพึงสอน เช่น สั่งสอนความประพฤติไม่ให้รังแกคนอื่น ไม่ให้ชุกชกเกินขนาดทำให้ของคนอื่นเสียหาย หรือไม่ให้มีใจเร็วลัทธิทรพย์ หยิบฉวยของของคนอื่น เป็นต้น ซึ่งต้องดูจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นกรณีๆไป โดยต้องนำเหตุที่ผู้เยาว์ทำละเมิดเป็นเหตุการณูปคติหรือเหตุจรรยาประกอบการพิจารณาด้วย⁴⁹

คำว่า เหตุละเมิดเป็นเหตุอุปคติหรือเหตุจรรยา โดยเหตุอุปคติ หมายถึงว่าผู้เยาว์คนนั้นมีการกระทำที่เสี่ยงแบบนั้นเป็นปกติ ยังเป็นเรื่องต้องระมัดระวังห้ามปราม เช่น ผู้เยาว์เกเรชอบไปมีเรื่อง

⁴⁸ อนันต์ จันทโรภากร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น.105.

⁴⁹ พจน์ ปุษาปาคม, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น.352.

ชกตอยลูกของเพื่อนบ้าน ก็ต้องอบรมสั่งสอนไม่ให้ไปทำร้ายเขา ถ้าไปเกิดเรื่องอีกอย่างนี้ถือว่าเป็นเหตุปกติแล้วต้องรับผิดชอบ ต้องพิจารณาว่าบิดามารดาได้รู้และป้องกันได้หรือไม่ แต่ถ้าเป็นเหตุจระคือไม่มีใครคาดคิดว่าจะไปทำ เช่น ผู้เยาว์ประพฤติผิดมาตลอดไม่มีอะไรเสียหายเกิดไปอยู่ต่างจังหวัดแล้วพาผู้หญิงไปในทางไม่ชอบ คือ ไปทำละเมิด เป็นสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน อย่างนี้เรียกว่าเหตุจระ การระมัดระวังคงไม่ต้องไประวังมากถึงขนาดนั้น⁵⁰

ถ้าการกระทำละเมิดนั้นผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดชอบ บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เด็กชาย ก. ผู้เยาว์ชัรบถโดยไม่มีใบอนุญาต บังเอิญเด็กชาย ข.วิ่งเข้ามาในระยะกระชั้นชิด เด็กชาย ก.จึงชนเด็กชาย ข.บาดเจ็บ เช่นนี้เด็กชาย ก.ไม่ต้องรับผิดชอบในการชัรบถชนเด็กชาย ข. นั้น บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้เยาว์และบิดามารดาจึงไม่ต้องรับผิดชอบ และถ้าบิดามารดาสามารถพิสูจน์ได้ว่าการที่ผู้เยาว์ทำละเมิดนั้น ตนได้ใช้ความระมัดระวังดูแลตามสมควรแก่หน้าที่ในการดูแลผู้เยาว์แล้วหรือว่าไม่สามารถระมัดระวังได้ดีกว่าที่ได้กระทำอยู่แล้ว บิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ตัวอย่างเช่น นายดำเป็นบิดาเด็กชายขาวได้วิวาทกับนายแดง นายเขียวมาช่วยนายแดง เด็กชายขาวช่วยนายดำฟันนายแดงบาดเจ็บ เช่นนี้เด็กชายขาวทำละเมิดนายแดง แต่นายดำไม่ต้องร่วมรับผิดชอบด้วยเพราะในขณะนั้นนายดำไม่สามารถจะระมัดระวังได้ดีกว่านี้

ความรับผิดชอบของบิดามารดา ตามมาตรา 429 เป็นข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บิดามารดาเป็นผู้ผิดโดยผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่า บิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวัง แต่เป็นหน้าที่ของบิดามารดาที่จะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งกระทำอยู่ ถ้าไม่พิสูจน์หรือพิสูจน์ไม่สมก็ยอมแพ้คดี⁵¹

ต่อไปเป็นมีประเด็นปัญหาว่า ถ้าบิดามารดาให้บุตรไปอยู่กับคนอื่น เช่น ไปเรียนหนังสือต่างจังหวัด ให้พักอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ลุงป้าน้าอา แล้วบุตรผู้เยาว์ไปทำละเมิดระหว่างนั้น บิดามารดาต้องรับผิดชอบหรือไม่ เช่น ผู้เสียหายซึ่งถูกทำละเมิดกล่าวมาในคำฟ้องว่าจำเลยเป็นบิดามารดาของบุตรผู้เยาว์ที่ทำละเมิด

กรณีนี้จำเลยในฐานะบิดามารดาต้องพิสูจน์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 429 ที่ว่า “เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” การพิสูจน์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงพิสูจน์ว่าได้เฝ้าไม่ให้บุตรผู้เยาว์ไปทำละเมิดใคร พิสูจน์เพียงว่าได้มอบบุตรผู้เยาว์ให้

⁵⁰ เพ็ง เพ็งนิติ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 11, น.277.

⁵¹ วิชา มหาคุณ, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 44, น.76.

อยู่กับญาติผู้ใหญ่ที่ไว้วางใจดูแลแทน เช่น ส่งไปเรียนหนังสือแล้วบิดามารดาไม่ต้องตามไปเฝ้าดูแลยังที่อยู่ของผู้เยาว์ตลอด พิสูจน์เพียงว่ามอบให้ไปอยู่ในความดูแลของญาติพี่น้องเพื่อเรียนหนังสือ ถือว่าเป็นการพิสูจน์ว่าได้ให้ความระมัดระวังตามสมควร แต่ถ้าปล่อยให้บุตรผู้เยาว์ไปเรียนหนังสือโดยไปอยู่หอพักตามลำพัง หากเป็นบุตรผู้เยาว์ที่มีความประพฤติไม่ดีก็เป็นการไม่สมควร หรือไปอยู่กับเพื่อนที่ไม่อาจดูแลได้ก็อาจจะไม่สมควรปล่อยให้ไปอยู่อย่างอิสระ ซึ่งถือว่าขาดความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล แต่ถ้าบุตรโตเพียงพอแล้ว มีความประพฤติดี แม้จะไปอยู่หอพักโดยลำพังก็อาจจะฟังได้ว่าได้ให้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว⁵²

2.2.2 การใช้สิทธิไล่เบี้ยของบิดามารดาตามมาตรา 431

มาตรา 431 “ในกรณีที่กล่าวมาใน 2 มาตราก่อนนั้น ท่านให้นับบทบัญญัติมาตรา 426 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม” มีตัวบทเป็นภาษาอังกฤษว่า “In the cases falling under the two foregoing sections the provision of section 426 apply mutatis” (ไม่ปรากฏว่ามีที่มาจากกฎหมายต่างประเทศ)

เมื่อบิดามารดาใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปตามมาตรา 429 เพราะการกระทำละเมิดของผู้เยาว์แล้ว กฎหมายเปิดโอกาสให้บิดามารดาใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้ทำละเมิดได้ตามมาตรา 431 ทำนองเดียวกับมาตรา 426⁵³

บทบัญญัติมาตรา 429 กำหนดให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ ไม่ได้หมายความว่า รับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ทั้งนี้เพราะบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแล แต่ไม่ถึงขนาดทำละเมิดเสียเอง บิดามารดาไม่ได้มีส่วนในการทำละเมิดนั้นด้วย ถ้าบิดามารดามีส่วนในการทำละเมิดนั้นด้วย ก็ต้องบังคับตามมาตรา 420, 432 ผลก็คือ จะไล่เบี้ยผู้เยาว์ตามบทบัญญัติมาตรา 431 ไม่ได้เพราะบิดามารดาได้ก่อละเมิดขึ้นเอง แต่สิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 431 กำหนดให้บิดามารดาใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ ดังนั้น ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามมาตรา 429 จึงไม่ใช่ความรับผิดชอบแบบหนี้ร่วม ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บิดามารดาหากใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายไปเท่าใด ก็ไล่เบี้ยเอาจากบุตรผู้เยาว์ได้ทั้งหมด⁵⁴

⁵² เพ็ง เพ็งนิติ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น.274.

⁵³ สุขุม ศุภนิติย์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 37, น.138, พจน์ ปุษปาคม, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น.361, ศักดิ์ สอนงชาติ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 45, น.130 และวิชา มหาคุณ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 44, น.76.

⁵⁴ ยงยุทธ ชื่นชีพ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 28, หน้า157.

2.3 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาตามมาตรา 429

จากที่กล่าวมาแล้วว่าศาลฎีกาของไทยได้มีการใช้และการตีความกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบของบิดามารดาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นทิศทางของศาลฎีกาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ในส่วนนี้จึงจะได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกรอบการวินิจฉัยของศาลฎีกา เพื่อให้เห็นแนวการใช้การตีความของศาล ซึ่งเป็นการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติให้มากขึ้น

2.3.1 กรณีบิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบร่วม

1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 612/2488⁵⁵

จำเลยที่ 3 ที่ 4 และที่ 5 (บิดามารดา) ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่สถานภาพและฐานะของบิดามารดาในหน้าที่แห่งการเลี้ยงดูบุตรเช่นกรณีนี้แล้ว ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการที่บุตรชายหนุ่มฉกรรจ์จะกลับกลายเป็นคนพาลเกกมะเหรกไปลอบลักขูดลูกสาวเขามานั้น ตามพฤติการณ์ในเรื่องนี้ ย่อมเป็นการที่เหลือวิสัยที่บิดามารดาจะพึงระวังดูแลป้องกันไว้ได้ ส่วนการที่ว่าบิดามารดาช่วยป้องกันปิดบังเหตุการณ์จากผู้มาติดตามนั้น แม้จะพึงได้เป็นความจริงก็น่าจะเป็นเรื่องช่วยแก้ไขให้บุตรรอดพ้นจากผลร้ายโดยความรักบุตรก็เป็นได้ เป็นการแก้เหตุที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่เป็นการปล่อยปละละเลยหรือส่งเสริมให้บุตรไปทำละเมิดหามีได้ บิดามารดาจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 948/2490

บุตรผู้เยาว์อายุ 15 ปีเศษ ถูกฟ้องฐานทำร้ายร่างกายโจทก์ ศาลพิพากษาลงโทษไปแล้ว โจทก์จึงมาฟ้องคดีนี้เรียกค่ารักษา 1,500 บาท ค่าสินไหมทดแทนที่ขาดประโยชน์ไม่ได้ ประkowบวชิชีพอีก 400 บาทจากจำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) และจำเลยที่ 2 (บิดาของบุตรผู้เยาว์) ศาลฎีกาเห็นว่า เหตุที่ทำร้ายกันปรากฏว่าเพราะโจทก์เมาสุราอ้างว่าอยู่ยงคงกะพัน และทำให้จำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) พ้น จำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) จึงพ้น และได้ความว่าเหตุเกิดนอกบ้านจำเลย จำเลยที่ 2 (บิดา) ได้พิสูจน์ว่าได้ใช้ความระมัดระวังในการปกครองจำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล จำเลยที่ 2 (บิดา) จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมด้วย

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 612/2488 (เนติ), น. 556-559.

3) พิพากษาศาลฎีกาที่ 815/2498⁵⁶

เหตุเรื้อรังนี้บังเอิญเกิดขึ้นเพราะบิดาโจทก์และโจทก์บุกรุกเข้าไปในที่ดินของฝ่ายจำเลย จำเลยมีสิทธิขับไล่ การที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บุตรผู้เยาว์) ได้ต่อสู้กับโจทก์ ก็เพราะโจทก์ถืออาวุธจะเข้าทำร้ายจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บุตรผู้เยาว์) โจทก์เป็นผู้ก่อความผิดขึ้นก่อน จึงต่อสู้กันขึ้น เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายก่อชนวนแห่งความผิด การกระทำของจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บุตรผู้เยาว์) จึงติดตามมา กรณีเป็นที่พิชิตจนให้เห็นว่า การที่โจทก์กับจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บุตรผู้เยาว์) ต่อกันนั้น มิใช่เพราะจำเลยที่ 1 (บิดา) ขาดการใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล หากเป็นเพราะโจทก์เป็นต้นเหตุ ทั้งเวลานั้นจำเลยที่ 1 (บิดา) ก็มีวสาละวนอยู่กับบิดาโจทก์ผู้บุกรุก ไม่ทันมีโอกาสมาสนโจทก์ เหตุเกิดโดยปัจจุบัน จำเลยที่ 1 (บิดา) ไม่มีโอกาสและไม่สามารถที่จะปฏิบัติเป็นอย่างอื่นให้ดีกว่านี้ได้ จำเลยที่ 1 (บิดา) จึงไม่ต้องรับผิดชอบด้วยตามมาตรา 429

4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 934/2517⁵⁷

จำเลยที่ 1 ที่ 2 (บิดามารดา) ได้เลี้ยงดูเด็กชายไล่ให้เล่นอยู่ในบริเวณบ้านของจำเลย หนึ่งตะตึกที่เด็กชายไล่ถือเล่นนั้น นางจำเลยระบุว่าคันหนึ่งสะตึกยาวประมาณจากข้อมือถึงปลายนิ้วมือ ใช้อย่างกลมๆข้างละก็เส้นไม่ทราบโยงต่อกัน มีหนังเข็มขัดโตขนาดสองนิ้วมือเป็นที่รองกระสุน การที่จำเลย(บิดามารดา)ปล่อยให้เด็กชายไล่(บุตรผู้เยาว์)เล่นหนึ่งสะตึกถึงเล่นอยู่ในบริเวณบ้านของจำเลย มิได้ปล่อยปละละเลยให้ไปเที่ยววิ่งภายนอกบ้าน และที่ยิ่งเล่นภายในบ้านก็ไม่รบกวนบุคคลอื่น ขณะเกิดเหตุ เด็กชายสนธยานุตรโจทก์ยืนอยู่ในมุมระเบียงเรือน เด็กชายไล่ บุตรจำเลย เล่นอยู่ที่พื้นดิน เผอิญเด็กชายไล่บุตรจำเลยยิงหนึ่งสะตึกมาทางบนเรือนเพียงครั้งเดียวก็ถูกเด็กชายสนธยานุตรโจทก์ได้รับบาดเจ็บ การเล่นที่เป็นเหตุเกิดความเสียหายขึ้นเช่นนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและโดยเหตุผลแล้วแม้จำเลยจะปล่อยให้บุตรผู้เยาว์เล่นโดยลำพังเช่นนั้น จำเลยก็ไม่อาจคาดหมายได้ว่าการที่เด็กชายไล่ยิงหนึ่งสะตึกเล่นจะเกิดเป็นเหตุถึงกับจะถูกนัยน์ตาของเด็กชายสนธยา จำเลยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ซึ่งจำเลยได้กระทำอยู่นั้นแล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในผลที่บุตรผู้เยาว์ได้กระทำละเมิดดังกล่าว ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดไว้

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 815/2498 (เนติ), น. 800-803.

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 934/2517 (เนติ), น. 560-563.

5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 62/2522⁵⁸

จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)นำสืบว่าจำเลยที่ 1 (บุตร)หลบหนีออกจากบ้านตั้งแต่อายุ 11-12 ปี จำเลยที่ 2 ที่ 3 พยายามติดตามเอาตัวกลับบ้านและให้เรียนหนังสือหลายครั้ง ถึงขั้นใช้โซ่ล่ามจำเลยที่ 1 ก็ยังหลบหนีไปอยู่กับนายทิ้ง แม้แต่โจทก์เองก็ยอมรับตามข้อนำสืบของจำเลย ดังนี้แสดงว่าสุดวิสัยที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ผู้เป็นบิดามารดาจะควบคุมดูแลให้อยู่ในโอวาทได้แล้ว หากไม่ปล่อยไปให้อยู่กับนายทิ้ง จำเลยที่ 1 (บุตร)ก็ต้องหลบหนีเร่ร่อนไปยากแก่การติดตาม ทั้งนี้ จำเลยที่ 2 (มารดา)ได้เคยฝากฝังให้นายทิ้ง ช่วยดูแลบุตรผู้เยาว์ นับว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ทำหน้าที่บิดามารดาแล้ว ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 บุตรผู้เยาว์ การที่จำเลยที่ 1 ยังคงอยู่กับนายทิ้งตลอดมาเช่นนี้ เหตุละเมิดที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาย่อมเป็นการนอกเหนืออำนาจและวิสัยที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 จะดูแลระมัดระวังได้ ศาลฎีกาจึงเห็นว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 หาร้องรับผิดร่วมกับจำเลยที่ 1 ไม่

6) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2850/2524⁵⁹

จำเลยที่ 1 (บุตรอายุ 17 ปี) เป็นเพื่อนกับนายสมัย สิงหเดช คนขับรถแทรกเตอร์ของโจทก์ เคยไปเถกที่กับนายสมัย สิงหเดช จำเลยที่ 1 ได้หัดขับรถแทรกเตอร์ของโจทก์จนขับเป็นและบางครั้งก็ได้ขับรถแทรกเตอร์แทนนายสมัย สิงหเดช ซึ่งจำเลยที่ 3 (บิดาจำเลยที่ 1)เคยเห็นจำเลยที่ 1 (บุตร) ขับรถแทรกเตอร์ของโจทก์แต่ไม่ว่าอะไร เห็นว่า การขับรถแทรกเตอร์ที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) รู้เห็นแล้วมิได้ว่ากล่าวห้ามปรามจำเลยที่ 1 (บุตร) ได้แก่การขับรถแทรกเตอร์ตามปกติ ซึ่งปรากฏว่าโจทก์ผู้เป็นเจ้าของรถแทรกเตอร์เองก็ได้ให้พวงหามเช่นเดียวกัน แต่การกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 (บุตร)ในคดีนี้เป็นการขับรถแทรกเตอร์ของโจทก์เข้าไปดับไฟ โดยรถแทรกเตอร์ของโจทก์มิได้มีไว้เพื่อใช้ในการดับไฟ เป็นการใช้รถแทรกเตอร์ของโจทก์ผิดทางปกติ หาใช่การใช้รถที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)มิได้ว่ากล่าวห้ามปรามจำเลยที่ 1(บุตร) ไม่ จำเลยที่ 1 (บุตร)ขับรถเข้าไปดับไฟที่ไร่อ้อยขณะจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)อยู่บ้านห่างจากไร่อ้อยถึง 1 กิโลเมตรเศษ จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)ย่อมไม่อาจห้ามปรามมิให้จำเลยที่ 1 (บุตร)ขับรถเข้าไปดับไฟได้ ทั้งการที่ไฟไหม้ไร่อ้อยของนายผายเป็นเหตุเกิดขึ้นโดยปัจจุบัน จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)ไม่อาจคาดหมายและกำชับล่วงหน้ามิให้จำเลยที่ 1 (บุตร) ขับรถแทรกเตอร์เข้าไปดับไฟ

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 62/2522 (เนติ ล.3),น. 251-254.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2850/2524 (เนติ ล.11),น. 2060- 2062.

จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) ไม่มีโอกาสปฏิบัติเป็นอย่างอื่นได้ดีกว่านี้ ถือว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 (บุตร) แล้ว

7) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 381/2525⁶⁰

บุตรผู้เยาว์ขึ้นขี่รถจักรยานยนต์ด้วยความประมาทชนรถยนต์โดยสารโจทก์ซึ่งลูกจ้างของโจทก์ขับสวนทางมาชนรถยนต์โดยสารที่บุตรจักรยานยนต์พาครูดไปตามถนนจนเกิดไฟลุกไหม้ขึ้นที่รถจักรยานยนต์ ลูกจ้างของโจทก์มีโอกาสจะขึ้นรถถอยหลังออกไปให้พ้นทางรถจักรยานยนต์ได้ แต่ไม่กระทำกลับทิ้งรถหลบหนีไปจนเป็นเหตุให้ไฟลุกลามไปไหม้รถโดยสารเสียหาย ดังนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับความเสียหายของรถโดยสารถือว่าโจทก์เป็นฝ่ายก่อให้เกิดความเสียหายอยู่ด้วย และเป็นฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นยิ่งกว่าฝ่ายจำเลย ค่าเสียหายที่โจทก์ได้รับทั้งหมด จึงให้ตกเป็นพับแก่โจทก์

8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 605/2527⁶¹

เมื่อฟังได้ว่าเด็กชายพงษ์สิทธิ์ล้มลงขาหักเอง มิใช่ถูกจำเลยที่ 3 ตะ(ทำร้ายร่างกาย) จนขาหัก จึงถือว่าจำเลยที่ 3 ไม่ได้กระทำละเมิดต่อบุตรโจทก์ทั้งสอง จำเลยที่ 1 ที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 3 ต่อโจทก์ ส่วนประเด็นว่าจำเลยที่ 1 ที่ 2 รับจ้างเลี้ยงดูบุตรโจทก์ต้องร่วมรับผิดชอบต่อโจทก์อีกฐานะหนึ่งด้วยนั้น เมื่อข้อสำคัญอันเป็นมูลให้โจทก์ฟ้องก็คือจำเลยที่ 3 ทำร้ายร่างกายบุตรโจทก์เท่านั้น หาได้เลยไปถึงกรณีบุตรโจทก์หกล้มเองไม่ ประเด็นที่ว่ากรณีที่บุตรโจทก์หกล้มขาหักเป็นเพราะจำเลยที่ 1 ที่ 2 ในฐานะผู้รับจ้างเลี้ยงดูประมาทเลินเล่อหรือไม่จึงไม่มี ศาลฎีกาเห็นว่าเรื่องดังกล่าวนอกฟ้อง

9) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2732/2528⁶²

ขณะที่จำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) มาขอเยี่ยมรถยนต์ของโจทก์ที่ภัตตาคารทะเลไทยซึ่งโจทก์ไปร้องเพลงอยู่นั้น จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) ไม่ได้มาด้วย จำเลยที่ 1 (บุตรผู้เยาว์) ไม่มีหนังสือขอเยี่ยมจากจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) และโจทก์ก็ไม่ได้สอบถามไปยังจำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) โจทก์เป็นญาติกับจำเลยทั้งสาม โจทก์เคยไปอาศัยอยู่บ้านจำเลยมีโทรศัพท์ 2 เครื่อง สามารถติดต่อกันได้ เห็นว่าข้อเท็จจริงที่ได้ความดังกล่าวมาแล้วฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา)

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 381/2525 (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม)

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 605/2527, (ห้องสมุดศาลฎีกา)

⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2732/2528 (เนติ ล.6), น.1198-1200.

ได้เห็นในการที่จำเลยที่ 1 (บุตร) ไปเยี่ยมรถของโจทก์ การที่โจทก์ยอมให้จำเลยที่ 1 (บุตร) ยืมรถไป โดยที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 (บิดามารดา) มิได้มีโอกาสทักท้วงโจทก์และห้ามปรามจำเลยที่ 1 (บุตร ผู้เยาว์) จึงถือว่าเป็นการสุจริตของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาจะได้ใช้ความระมัดระวัง ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 (บิดามารดา) จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับ จำเลยที่ 1 (บุตร) ในผลของการละเมิดของจำเลยที่ 1

10) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3926/ 2529⁶³

เด็กชายสุเทพ แห่งทอง บุตรของจำเลยทั้งสองได้ใช้ก้อนอิฐขว้างไปถูกเด็กชายธีระ พงษ์ พุ่มทอง ได้รับบาดเจ็บ ตามพฤติการณ์ที่เด็กชายสุเทพกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำกลับหลัง จำเลยทั้งสอง ที่โจทก์น่านายสุวิทย์ บัวสอนมาเบิกความว่า ในวันเกิดเหตุเวลาประมาณ 15 นาฬิกา เห็นเด็กชายธีระพงษ์วิ่งมาข้างหน้า และตามด้วยเด็กชายสุเทพถือหนังสือ 1 คู่วิ่งขบึง เด็กชายธีระพงษ์มา ได้วิ่งเข้ามาในบ้านพยาน เด็กชายธีระพงษ์เรียกให้พยานช่วย พยานจึงลงมา ห้าม จากนั้นเด็กชายสุเทพก็กลับไปบ้านที่พี่เขยนายสุเทพซึ่งอยู่ห่างจากบ้านพยานประมาณ 1 เส้น พยานบอกให้เด็กชายธีระพงษ์กลับบ้าน จากนั้นเด็กชายธีระพงษ์ก็กลับบ้าน แต่เด็กชายสุเทพก็ไป ดักกลางทางระหว่างที่เด็กชายธีระพงษ์เดินกลับ พยานจึงไล่เด็กชายสุเทพกลับบ้าน แล้วนำ เด็กชายธีระพงษ์กลับบ้าน และพยานได้ไปบอกจำเลยที่ 1 บิดาของเด็กชายสุเทพ และพยานยัง บอกโจทก์ซึ่งเป็นมารดาของเด็กชายธีระพงษ์ให้ไปบอกบิดาของเด็กชายสุเทพอีกทีหนึ่ง ปราบฏ จากคำเบิกความของโจทก์ถึงเหตุการณ์ที่เกิดการไล่ยิงกันด้วยหนังสือดังกล่าวว่า เกิดเมื่อ กลางเดือนสิงหาคม 2525 จึงเป็นคนละวันกับเวลาเกิดเหตุตามที่นายสุวิทย์เบิกความและไม่ปรากฏ ว่า โจทก์ได้ไปบอกเรื่องนี้แก่จำเลยที่ 1 ตามคำบอกเล่าของนายสุวิทย์แต่ประการใด คำเบิกความ ของนายสุวิทย์จึงยังฟังเป็นการแน่นอนไม่ได้ การกระทำของเด็กชายสุเทพตามที่เกิดเหตุคดีนี้จึง เป็นพฤติการณ์ที่จำเลยทั้งสองไม่อาจคาดคิดหรือควรคิดได้ว่า เด็กชายสุเทพจะกระทำเช่นนั้นต่อ บุคคลอื่น เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและเหลือวิสัยที่จำเลยทั้งสองจะระมัดระวังได้ จำเลย ทั้งสองไม่ต้องรับผิดชอบ

⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3926/2529 (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานศาล

11) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3346/ 2530⁶⁴

ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ 1 (บุตรของจำเลยที่ 2) นำกระบือไปเลี้ยงห่างหมู่บ้านถึง 4 กิโลเมตร โดยจำเลยที่ 2 (บิดาโดยชอบธรรม) อยู่ที่บ้าน ไม่ได้ไปด้วย การเล่นต่างๆ รวมทั้งขว้างปาก้อนดินจนเกิดเหตุคดีนี้ก็เป็นการเล่นธรรมดาทั่วไปที่เด็กๆ จะชักชวนและสมัครใจเล่นกันเองตามวิสัย และไม่ปรากฏจากทางนำสืบของคู่ความว่า จำเลยที่ 2 เคยรู้ว่า ก่อนนี้จำเลยที่ 1 เคยเล่นขว้างปาก้อนดินกันมาแล้ว จะได้ห้ามปรามจำเลยที่ 1 ได้ การที่มีการเล่นจนเกิดเหตุคดีนี้ จำเลยที่ 2 มิได้ไปรู้เห็นด้วยในภาวะเช่นนั้น จึงเกินความคาดคิดสุดวิสัยที่จำเลยที่ 2 จะไปควบคุมถึง ถือว่าจำเลยที่ 2 ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ

12) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6014/2534⁶⁵

จำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ แม้ว่ายินยอมให้จำเลยที่ 1 เข้าซื้อรถจักรยานยนต์มาใช้โดยที่ยังไม่มีใบอนุญาตขับขี่ แต่ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ 1 ก็มีอายุเกินกว่า 18 ปีแล้วทั้งยังรู้จักทำงานหาเงินแบ่งเบาภาระของบิดามารดา นับว่าเป็นผู้มีอายุและความรับผิดชอบพอที่จะมีและขับรถจักรยานยนต์ได้โดยปลอดภัย และตามพฤติการณ์ก็เป็นเรื่องที่จำเลยที่ 1 ขวนขวายเข้าซื้อรถจักรยานยนต์มาใช้ขับด้วยความจำเป็น มิใช่มีไว้เพื่อใช้ขับเที่ยวเตร่ไม่เป็นสาระ คืบที่เกิดเหตุจำเลยที่ 1 ก็ขับรถจักรยานยนต์ออกไปเพื่อหาซื้อสิ่งของที่จำเป็นให้แก่แขกผู้มาพักโรงแรมอันเป็นหน้าที่การงานที่จำเลยที่ 1 พึงต้องกระทำและคืบนั้นหากจำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์คันอื่นออกไปกระทำการตามหน้าที่เช่นนั้น ก็เป็นที่เห็นได้ว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ย่อมไม่มีโอกาสอย่างใดที่จะไประมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว

13) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4943/2536⁶⁶

ศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบกระทำละเมิด โดยบรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ 1 และที่ 3 ได้ร่วมกันกระทำละเมิด โดยร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงนายกิตติหรือปู่ดำเนินสวัสดิ์ บุตรโจทก์จนถึงแก่ความตาย การที่ศาลล่างทั้งสองฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ 1 มิได้ร่วมกับจำเลยที่ 3 ในการกระทำละเมิดโดยใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย แต่กลับพิพากษาให้จำเลยที่ 1

⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3346/ 2530 (สงเสริมฯ), น. 66- 69.

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6014/2534 (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม)

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4943/2536 (เนติ ล.12), น.2750-2752.

ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 3 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ในฐานะบิดามารดาซึ่งมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลให้จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์หยาบชวยอาชุนของจำเลยที่ 1 ไปใช้ยิงผู้ตาย จึงเป็นการพิพากษาเกินไปกว่า หรือนอกเหนือจากที่ปรากฏในคำฟ้องเป็นการนอกฟ้องนอกประเด็น ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142 และปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้คู่ความมิได้ยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นนั้น ศาลฎีกาก็มี อำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบฐานละเมิดดังฟ้อง

14) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2118/2540⁶⁷

กรณีผู้เยาว์ทำละเมิดบิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์นั้นด้วย เว้นแต่จะ พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ตามข้อเท็จจริงคดีนี้เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2535 เวลาประมาณ 22 นาฬิกา จำเลยร่วมบุตรโจทก์นำรถยนต์ของโจทก์พาเพื่อนๆ ไปเที่ยวสถานบันเทิง โดยในชั้นแรกจำเลยร่วมให้นายฉัตรชนะเป็นผู้ขับไปยังสถานบันเทิง ครั้นเลิกจากเที่ยวเมื่อเวลา 3 นาฬิกา ของวันใหม่เพิ่งเปลี่ยนให้จำเลยที่ 1 ขับตอนขากลับจากสถานบันเทิงแล้ว เกิดเหตุ ที่จำเลย ที่ 1 ขับรถยนต์ของโจทก์พาจำเลยร่วมกับเพื่อนๆ กลับจากเที่ยวสถานบันเทิง ไม่มีพฤติการณ์ใดมา ส่อให้เห็นว่าจำเลยที่ 1 จะต้องไปทำหน้าที่ขับรถของโจทก์ตอนขากลับต้องถือว่าเป็นการ สดุดิสงฆ์ของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาจะรู้เห็นได้ รูปคดีมีเหตุผลเชื่อได้ว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่ในขณะนั้นแล้ว เพราะไม่ได้ความ เลยว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ให้ไปกระทำหรือรู้แล้วยังยอมให้กระทำ ดังนั้นจำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในผลของการละเมิดของจำเลยที่ 1

15) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2692/2540⁶⁸

ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยที่ 1 มีอายุ 14 ปีเศษ มีความรู้รับผิดชอบพอสมควร เมื่อไม่ ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 มีนิสัยเกเรชอบรังแกผู้อื่นมาก่อน ย่อมเป็นการยากที่จะให้จำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาใช้ความระมัดระวังควบคุมดูแลจำเลยที่ 1 ตลอดเวลา ทั้งตามพฤติการณ์ที่ จำเลยที่ 1 ใช้ไม้ขว้างทำร้ายร่างกายโจทก์เป็นการกระทำลบล้างจำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงเป็นเรื่องที่ จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่อาจคาดคิดหรือควรคิดได้ว่าจำเลยที่ 1 จะกระทำเช่นนั้นต่อโจทก์ จำเลยที่ 2

⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2118/2540(เนติ),น.521-528.

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2692/2540 (เนติ),น.574-579.

และที่ 3 ไม่มีโอกาสปฏิบัติเป็นอย่างอื่นได้ดีกว่านี้แล้ว ถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมด้วย

16) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2540⁶⁹

จำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ในวันเกิดเหตุจำเลยที่ 1 ซึ่งอายุ 17 ปี ขับรถจักรยานยนต์ด้วยความประมาทเลินเล่อเฉี่ยวชนโจทก์ซึ่งเดินข้ามถนนขณะก้าวขึ้นทางเท้า เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับอันตรายสาหัส กระดูกหน้าแข้งขวาหัก และโจทก์เสียหายเป็นเงินทั้งสิ้น 57,975 บาท โดยเหตุละเมิดเกิดจากความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 1 แต่ฝ่ายเดียว ส่วนจำเลยที่ 2 และที่ 3 มีตัวจำเลยทั้งสามเบิกความเป็นพยานสอดคล้องต้องกันว่า จำเลยที่ 1 พักอาศัยอยู่หอพักครูสะอาด-วิมาลา ที่อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นประถมที่ 4 จนถึงขณะที่เกิดเหตุซึ่งจำเลยที่ 1 เรียนอยู่ชั้นมัธยมปีที่ 5 โรงเรียนนครสวรรค์ จำเลยที่ 2 และที่ 3 อยู่ที่ตำบลหนองโพ อำเภอตากสิน จังหวัดนครสวรรค์มาเยี่ยมจำเลยที่ 1 ที่หอพักนั้นเป็นครั้งคราว และรับจำเลยที่ 1 กลับไปอยู่บ้านในช่วงปิดเทอม จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่เคยทราบจำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ได้ จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่เคยซื้อรถจักรยานยนต์ให้จำเลยที่ 1 ขับ โดยจำเลยที่ 1 เบิกความด้วยว่า จำเลยที่ 1 ไม่เคยขับรถจักรยานยนต์ของเพื่อนให้บิดามารดาเห็น ในวันที่เกิดเหตุ นายดีเลิศ เพื่อนจำเลยที่ 1 ไม่สบายและวานให้จำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ของนายดีเลิศไปซื้อของโดยมีนายดีเลิศนั่งซ้อนท้ายไปด้วย ส่วนโจทก์ก็มีแต่ตัวโจทก์เบิกความเป็นพยานในข้อนี้เพียงว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์และเป็นผู้ปกครองดูแลจำเลยที่ 1 เท่านั้น โดยโจทก์มิได้นำพยานหลักฐานอื่นมาสืบสนับสนุนในข้อนี้อีกแต่อย่างใด พยานหลักฐานของจำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงมีน้ำหนักดีกว่าพยานหลักฐานของโจทก์ จึงฟังได้ว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่เคยทราบมาก่อนว่าจำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ได้ ทั้งจำเลยที่ 2 และที่ 3 ขับรถจักรยานยนต์ของเพื่อนจำเลยที่ 1 จนโจทก์ทำให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์นั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดา มิได้รู้เห็นด้วย และไม่มีโอกาสห้ามปรามจำเลยที่ 1 มิให้ขับรถจักรยานยนต์เช่นนั้น จึงเป็นการสุจริตที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 จะใช้ความระมัดระวังมิให้จำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ในวันเกิดเหตุได้ ถือได้ว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4187/2540 (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม)

17) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6967/2541⁷⁰

ข้อเท็จจริงในเบื้องต้นฟังได้ว่า ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 2 มีอายุ 15 ปีเศษและเป็นนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 4 ของโรงเรียนโพธิ์ทองวิทยาคาร ตอนเกิดเหตุจำเลยที่ 2 ไม่อยู่บ้านโดยได้ออกจากบ้านไปกับนางไสว วิกุล ภริยา ซึ่งเป็นมารดาของจำเลยที่ 1 เพื่อไปทำกิจธุระที่ตัวจังหวัดร้อยเอ็ดตั้งแต่ตอนเช้าของวันเดียวกัน ครั้นกลับมาบ้านไม่พบจำเลยที่ 1 จึงได้ออกไปตามหาและต่อมาทราบว่าจำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ชนรถจักรยานยนต์คันที่โจทก์ขับมาเป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหาย จำเลยทั้งสองและนางไสว มารดาจำเลยที่ 1 เบิกความในทำนองเดียวกันว่า ก่อนที่จำเลยที่ 2 และนางไสวจะออกไปกิจธุระที่ตัวจังหวัดร้อยเอ็ด จำเลยที่ 2 ได้นำรถจักรยานยนต์คันเกิดเหตุเข้าไปเก็บไว้ในบ้าน พร้อมกับใส่กุญแจล็อกคอรถจักรยานยนต์ เพื่อป้องกันมิให้จำเลยที่ 1 นำรถจักรยานยนต์ออกไปใช้และนำเอากุญแจติดตัวจำเลยที่ 2 ไป โดยจำเลยที่ 1 เบิกความต่อไปว่า หลังจากพยานเดินทางกลับจากโรงเรียนตอนเวลา 15.30 นาฬิกา แล้วพยานได้ไปดูการแข่งขันฟุตบอลที่โรงเรียนใกล้บ้าน กลับมาบ้านเพื่อหุงอาหารอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วได้ทดลองนำเอากุญแจรถยนต์กระบะไปไขล็อกคอรถจักรยานยนต์ปรากฏว่าสามารถไขได้ พยานจึงขึ้นรถจักรยานยนต์ไปหาเพื่อนที่เตะฟุตบอลเสร็จและกำลังฉลองกันอยู่ที่บ้านนางอุดม ลาสมศรี หลังจากนั้นนายจีระศักดิ์ โกมล ขอร้องให้พยานขับรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวไปส่งที่บ้านหนองผักแว่น โดยมีนายเต้เพื่อนรุ่นพี่จัดการต่อสายไฟตรงติดเครื่องรถจักรยานยนต์ให้พยาน พยานขับรถจักรยานยนต์คันดังกล่าวไปส่งนายจีระศักดิ์ และกลับมาเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งได้ความสอดคล้องกับคำเบิกความของนางอุดมพยานจำเลยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกกว่า พยานเห็นจำเลยที่ 1 เดินจูงรถจักรยานยนต์มาที่บ้านพยาน และเมื่อรับประทานอาหารเลี้ยงฉลองการแข่งขันฟุตบอลเสร็จ เห็นจำเลยที่ 1 กับเพื่อนช่วยกันถอดสายไฟ และสามารถติดเครื่องรถจักรยานยนต์ได้ โดยความเรื่องนี้จำเลยที่ 2 ได้ยื่นคำให้การแก้คดีฟ้องโจทก์ไว้เป็นที่ขัดแย้งแล้วตั้งแต่วันที่ยื่นคำให้การในวันที่ 3 พฤษภาคม 2538 แต่โจทก์ก็มิได้โต้แย้งคัดค้านหรือสืบพยานให้เห็นเป็นอย่างอื่น และหากว่าจำเลยที่ 1 ใช้กุญแจรถจักรยานยนต์แก้ไขล็อกคอรถจักรยานยนต์ต่อเอง เนื่องจากจำเลยที่ 2 ทั้งกุญแจไว้ จำเลยที่ 1 ก็มีพักต้องขึ้นรถจักรยานยนต์ไปที่บ้านนางอุดมเช่นนั้น หรือถ้าจำเลยที่ 1 เป็นคนชุกชนต่อสายไฟตรงเองได้ก็ไม่ต้องขึ้นรถจักรยานยนต์ไปที่บ้านนางอุดมเช่นเดียวกัน สำหรับข้อที่โจทก์และนายท่อน พะโยธร พยานโจทก์เบิกความในทำนองว่า พยานเห็นจำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ไปโรงเรียนและขับรถ

⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6967/2541 (เนติฯ), น.2946-2960.

ไปจับผู้หญิงที่บ้านหนองผักแว่นในเวลากลางคืนเป็นประจำนั้น นอกจากโจทก์จะมีได้ถามค้าน จำเลยที่ 1 เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว จำเลยที่ 1 มีอายุเพียง 15 ปีเศษ เป็นคนงูหาอาหารอยู่กับป่า และไม่สามารถต่อไฟตรงติดเครื่องรถจักรยานเองได้ ปกติจึงน่าจะเป็นผู้มีความประพฤติดี อีกทั้งนายท่อนเบิกความว่า พยานเป็นคนหมู่บ้านเดียวกันกับจำเลยที่ 2 หรือจำเลยทั้งสอง ซึ่งขัดกับภูมิลำเนาตามคำให้การของพยานว่าพยานอยู่บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 8 ตำบลโพธิ์ทอง หมู่บ้านเดียวกับโจทก์ ส่วนจำเลยที่ 2 หรือจำเลยทั้งสองอยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ทองซึ่งเป็นคนละหมู่บ้านกัน ฉะนั้น หากไม่ปรากฏความเป็นอย่างอื่น ปกติการรู้เห็นกิจกรรมประจำวันของคนที่อยู่ต่างหมู่บ้านกันน่าจะเป็นไปได้น้อย พฤติการณ์พยานจำเลยที่ 2 จึงมีน้ำหนักให้รับฟังได้มากกว่าพยานโจทก์ ข้อเท็จจริงจึงเชื่อได้ว่า จำเลยที่ 2 ได้ระมัดระวังเก็บรถจักรยานยนต์ไว้อย่างดีแล้ว หากแต่จำเลยที่ 1 ได้นำไปให้เพื่อนที่ต่อสายไฟตรงติดเครื่องยนต์ให้โดยความไม่ปรากฏว่า จำเลยที่ 1 เป็นผู้มิมีนิสัยหรือความประพฤติไม่ดีมาก่อน ทั้งยังเป็นที่น่าสังเกตว่าจำเลยที่ 1 ได้จัดหาอาหารเสร็จแล้วจึงหาโอกาสยามว่างไปสนุกกับเพื่อนๆ ตามวิสัยแล้วนำรถจักรยานยนต์ไปเกิดเหตุการณ์ถือได้ว่าจำเลยที่ 2 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น เหมาะสมกับอุปนิสัย และความประพฤติของจำเลยที่ 1 ผู้เป็นบุตรแล้วทุกประการ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429

ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษา ศาลฎีกามักจะใช้ถ้อยคำว่า "บิตามารดาได้ใช้ความระมัดระวัง แต่เหลือวิสัยหรือนอกเหนืออำนาจที่จะระวังได้" ซึ่งฎีกาเหล่านี้ ถือว่าผู้เสียหายเรียกร้องให้ใครต้องรับผิดชอบไม่ได้เลย บิตามารดาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 429 ส่วนบุตรเมื่อต้องรับผิดชอบเพียงลำพัง ก็ไม่มีทรัพย์สินมาให้ มีข้อสังเกตว่าคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ส่วนใหญ่บุตรจะประพฤติชั่วดี แนวทางการตีความดังกล่าวนี้ ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาของศาล ในบางคดีผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรจะตีความเพื่อให้ชัดให้เสียยาให้แก่ผู้เสียหายมากกว่าคำนึงถึงการรับภาระของบิตามารดา โดยผู้เขียนจะกล่าวโดยรายละเอียดต่อไปในบทวิเคราะห์ปัญหา (บทที่ 5)

2.3.2 กรณีบิตามารดาต้องรับผิดชอบ

1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 847/2496⁷¹

นายสมจิตร จำเลยอายุ 19 ปี เด็กชายเดือนหรืออินจำเลยอายุ 9 ปี เป็นหลานและบุตรของนายไพรัช จำเลย เย็นวันโจทก์หาเด็กทั้งสอง พาเป็นลูกของของจำเลยไปยังนายนายสมจิตร จำเลยใช้ปืนยิงนกตกค้างอยู่บนกอไผ่ แล้วบรรจุกระสุนใหม่เพื่อยิงซ้ำ แต่เมื่อเห็นว่่านกตายแล้วจึง

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 847/2496 (เนติ), น.898-902.

ว่าจ้างเด็กชายวันเดิมอายุ 8 ปี บุตรโจทก์ได้ขึ้นไปเอานก ว่าจะให้ 25 สตางค์ เด็กชายวันเดิมไม่ยอมรับจ้าง เด็กชายเดือนหรืออินจำเลยว่าจะให้แก๊ปที่ใช้ยิงปืนเด็กเล่นไปเอานก เด็กชายวันเดิมก็ไม่เอา นายสมจิตรจำเลยวางปืนไว้ขึ้นไปเอานก เด็กชายเดือนหรืออินจำเลยพูดกับเด็กชายวันเดิมว่า “มึงไม่ไปขึ้นเอานก เดี่ยวพ่อเอาปืนยิง” พร้อมกับจับปืนขึ้นจ้องไปทางเด็กชายวันเดิมแล้ววางไ้ปืนลั่นไปถูกเด็กชายวันเดิมล้มลง นายสมจิตรจำเลยรีบมาพาเอาปืนไป นายไพรัชจำเลยมาพาเอาเด็กชายเดือนหรืออินจำเลยกลับไป โจทก์มาพาเด็กชายวันเดิมไปรักษาพยาบาล รุ่งขึ้นเด็กชายวันเดิมก็ตายด้วยพิษบาดแผลที่ถูกยิงนั้น ตามข้อเท็จจริงดังคตินี้ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ว่าผู้ไร้ความสามารถและบิดามารดาต้องรับผิดชอบในผลที่เด็กทำละเมิดแต่วันแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น แม้นายไพรัชจำเลยจะนำสืบว่าได้เก็บปืนไว้บนหลังตู้เซฟสูงประมาณ 3 ศอก เด็กชายเดือนหรืออินจำเลยหยิบไม่ถึงก็ดี แต่ปรากฏจากคำพยานจำเลยว่าเมื่อตอนกลางวันวันเกิดเหตุ นั้นนายจันต์กับเด็กชายเดือนหรืออินจำเลยพาปืนไป นายกิมมูมาบอกนายไพรัชจำเลยฯ สั่งให้นายกิมมูเก็บปืนไว้ ตอนเย็นนายสมจิตรกับเด็กชายเดือนหรืออิน จำเลยมาบอกนายกิมมูว่านายไพรัชจำเลยให้มาเอาปืน นายกิมมูก็มอบให้ไป เด็กทั้งสองเอาปืนไปเที่ยวยิงนกจึงเกิดยิงกันตายดังกล่าวข้างต้นก็ดี พุทธิการณ์ ทั้งนี้แสดงว่าเด็กชายเดือนหรืออินจำเลยเป็นผู้มีนิสัยชอบเล่นปืนมาก ตอนแรกก็พาปืนไปจากบ้านนายไพรัชจำเลยผู้เป็นบิดาครั้งหนึ่งแล้ว และต่อมาก็ยังไปพูดหลอกนายกิมมูว่าบิดาให้มาเอาปืนไปอีก เพียงแต่นายไพรัชจำเลยสั่งนายกิมมูให้เก็บปืนไว้เฉยๆมิได้กำชับว่าอย่ามอบให้เด็กชายเดือนหรืออินจำเลยเอาไปนั้น ยังเรียกไม่ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลตามกฎหมายบังคับไว้

2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 941/2498

จำเลยที่ 2 (บิดา) ปล่อยปละละเลยให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์คบเพื่อนเที่ยวเตร่และขับรถยนต์ไปในที่ต่างๆ เสมอครั้งที่เกิดเหตุนี้จำเลยที่ 1 ก็ขับรถออกจากบ้านพร้อมเพื่อนฝูง จำเลยที่ 2 (บิดา) รู้เห็นมิได้ห้ามปรามตักเตือนต้องฟังว่า จำเลยที่ 2 (บิดา) ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่บิดามารดาผู้ปกครองบุตรโดยปกติ

3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2502⁷²

โจทก์มีพยานเบิกความสอดคล้องต้องกันว่ารถจำเลยแล่นมาโดยเร็วแซงรถสามล้อแล้วชนโจทก์ในขณะที่ยืนอยู่เฉยๆที่กลางถนน ซึ่งน่าเชื่อมากกว่าพยานจำเลย ซึ่งมีแต่ตัวจำเลย

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2502 (เนติ), น.803-812.

คนเดียวว่าโจทก์ถูกรถชนเพราะเดินตัดหน้ารถจำเลยในระยะใกล้ ถ้าจำเลยได้ชะลอความเร็วมาแต่ไกลจริงอย่างว่า ก็คงจะไม่ชนโจทก์โดยแรง จนหน้าหมอบนุบและตัวโจทก์กระเด็นไปห่างรถ 2 เมตรเศษ ในสถานที่เช่นนั้นและในเวลาที่มีผู้คนพลุกพล่านอย่างนั้น จำเลยยังขับรถมีความเร็วสูงถึง 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ฝ่าฝืนกฎข้อบังคับการจราจรจนรถชนโจทก์เช่นนี้ จึงต้องฟังว่า จำเลยได้ขับรถชนโจทก์โดยประมาทปราศจากความระมัดระวังอันควรเป็นวิสัยของปกติชนและเป็นการละเมิดต่อโจทก์ ส่วนข้อที่จำเลยที่ 2 ยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวว่า จำเลยที่ 2 ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควรแล้ว จำเลยที่ 1 นารถยนต์ไปใช้โดยพลการ จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 นั้น ข้อนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ได้บัญญัติไว้ว่า บิดามารดาย่อมต้องรับผิดชอบกับผู้เยาว์ในการที่ผู้เยาว์ทำละเมิดต่อผู้อื่น เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น ข้อเท็จจริงตอนนี้ได้ความจากคำของจำเลยทั้งสองซึ่งเบิกความต่อศาลว่า ตามปกติในตอนเช้าในวันเกิดเหตุนั้น จำเลยที่ 2 ไม่สบาย จำเลยที่ 1 จึงขับรถยนต์ไปส่งน้องแทนจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 อ้างว่าขณะที่จำเลยที่ 1 จะนำรถยนต์ไปส่งน้องแทนนั้น จำเลยที่ 2 ไม่ทราบ แต่ในชั้นที่จำเลยให้อัยการคัดค้านคำต่อหน้าพนักงานคุมประพฤติ จำเลยที่ 2 ให้อัยการไว้ว่า วันนั้นตนไม่สบาย จำเลยที่ 1 จึงอาสาขับรถยนต์ไปส่งน้อง ตามคำของจำเลย ดังนี้ จึงควรฟังว่า จำเลยที่ 1 ได้นำรถยนต์ไปขับขึ้นในวันนั้นเพื่อกิจธุระของจำเลยที่ 2 ผู้เป็นบิดาโดยความยินยอมของจำเลยที่ 2 เอง หาใช่จำเลยที่ 1 เอาไปใช้โดยพลการดังจำเลยต่อสู้ไม่ จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลที่จำเลยที่ 1 ทำละเมิดต่อโจทก์ด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2508⁷³

ข้อเท็จจริงฟังได้ในเบื้องต้นว่า จำเลยที่ 1 อายุ 17 ปี เป็นบุตรอยู่ในความปกครองดูแลของจำเลยที่ 3 มารดา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2506 เวลากลางวัน จำเลยที่ 1 ยิงปืนแก๊ปโดยประมาทเป็นเหตุบุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย โจทก์นำสืบว่า จำเลยที่ 3 เห็นจำเลยที่ 1 ถือปืน จำเลยที่ 3 ก็ว่ากล่าวตักเตือนจำเลยที่ 1 ไม่เชื่อฟังกลับเอาไปซ่อนเสีย ลับหลังจำเลยที่ 3 จำเลยที่ 1 ก็เอาปืนมาเล่นอีก จำเลยที่ 3 นำสืบว่า จำเลยที่ 3 ไม่รู้ไม่เห็น จำเลยที่ 1 มีปืนเถื่อน ถ้ารู้ว่ามีปืน ก็จะบังคับไม่ให้ใช้ปืน ศาลฎีกาเห็นว่าโจทก์มีตัวโจทก์และนายแก้ว บำรุงตา ผู้ใหญ่บ้านเบิกความว่า จำเลยที่ 3 รู้ว่าจำเลยที่ 1 มีปืนเถื่อน จำเลยที่ 3 ว่ากล่าวตักเตือน จำเลยที่ 1 ไม่เชื่อฟังกลับเอาไปซ่อนเสีย ลับหลังจำเลยที่ 3 จำเลยที่ 1 ก็เอาปืนมาเล่นอีก เชื่อว่าเป็นความจริง ที่จำเลยที่ 3 นำสืบว่าไม่รู้ไม่

⁷³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2508 (เนติ), น. 1532-1535.

เห็นจำเลยที่ 1 มีปิ่นเถื่อนนั้นฟังไม่ขึ้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ดังที่โจทก์นำสืบจำเลยที่ 3 ว่ากล่าว ตักเตือนจำเลยที่ 1 เท่านั้น ทั้งๆที่ปิ่นนั้นเป็นปิ่นเถื่อน หาเพียงพอกับการที่จะต้องใช้ความ ระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลของตนในฐานะเป็นมารดาจำเลยที่ 1 ซึ่งมีปิ่นอันเป็นอาวุธที่ ร้ายแรงไว้ในความครอบครองไม่

5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1196/2510⁷⁴

หน้าที่นำสืบเกี่ยวกับจำเลยที่ 2- 3 โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ 2 – 3 ได้รู้เห็น และยินยอมหรือส่งเสริมจำเลยที่ 1 ให้ กระทำผิดไว้โดยชัดแจ้ง โจทก์ต้องมีหน้าที่นำสืบ เมื่อโจทก์ ไม่นำสืบก็ต้องแพคดี และจำเลยที่ 1 ก็เป็นหนุ่มแน่นฉกรรจ์ มีความรักเกี่ยวกับเพศโดยธรรมชาติ เป็นการนอกเหนือที่จำเลยที่ 2- 3 จะรู้เห็นได้ จึงเป็นเหตุสุดวิสัยของจำเลยที่ 2-3 ที่จะป้องกันได้ ฉะนั้นที่ศาลให้จำเลยที่ 2-3 รับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 จึงไม่ชอบ นั้น พิเคราะห์แล้ว แม้โจทก์จะมีได้ บรรยายฟ้องมีข้อความดังที่จำเลยที่ 2-3 กล่าวมาในฎีกา แต่โจทก์ก็ได้บรรยายฟ้องแล้วว่า จำเลย ที่ 2-3 เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ผู้เยาว์ จำเลยที่ 1 กระทำผิดขณะอยู่ในความปกครองของ จำเลยที่ 2-3 จำเลยที่ 2-3 มิได้อบรมสั่งสอนระมัดระวังให้บุตรประพฤติในทางที่ดีที่ควรกลับปล่อย ปล่อยละเลยจนบุตรประพฤติผิดกฎหมายกระทำละเมิดต่อนางสาวสมพงษ์แล้ว ซึ่งตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ก็ได้บัญญัติว่า “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถ เพราะเหตุ เป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความ ระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” ฉะนั้นตามบทมาตราดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า เป็น หน้าที่ของจำเลยที่ 2-3 จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 เพราะเหตุใด หา ใช่เป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องเป็นผู้นำสืบก่อน เมื่อจำเลยที่ 2-3 กล่าวอ้างถึงความไม่ต้องรับผิด ของตนมาในคำให้การ แต่ตนมิได้นำสืบเช่นนั้น จำเลยที่ 2- 3 จึงไม่อาจปฏิเสธถึงความรับผิดแก่ โจทก์ร่วมกับจำเลยที่ 1 ได้

6) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 356/2511⁷⁵

ได้ความจากเด็กชายสุวิทย์ และเด็กชายสุวัฒน์พยานโจทก์ว่าจำเลยที่ 1 นำไม้ กระบอกลูกจากบ้านไปเล่นที่โรงเรียนก่อนเกิดเหตุ 2-3 วันแล้วและยังได้ความจากคำเบิกความ ของเด็กชายอาบ แสโอ พยานจำเลยเสียอีกว่าจำเลยที่ 1 ทำไม่กระบอกลูกให้พยานเล่น เพราะ พยานทำไม่เป็น คำเบิกความของพยานโจทก์จำเลยดังกล่าวนี้ เมื่อพิเคราะห์รวมกันก็น่าเชื่อว่า

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1196/2510 (ห้องสมุดศาลฎีกา)

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 356/2511 (เนติ), น.374-384.

จำเลยที่ 1 ต้องได้เล่นไม้กระบอกพลูทั้งที่บ้านและโรงเรียนมาก่อนเกิดเหตุละเมิดคดีนี้จนกระทั่งมีความสามารถทำให้คนอื่นได้ และได้้นำไม้กระบอกพลูจากบ้านไปเล่นที่โรงเรียน แสดงว่าจำเลยที่ 2 ได้ปล่อยปละละเลยไม่ได้ดูแลหรือห้ามปรามจำเลยที่ 1 ไม่ให้เล่น ข้อแก้ตัวของจำเลยที่ 2 ที่ว่าไม่เคยเห็นจำเลยที่ 1 เล่นไม้กระบอกพลูไม่น่าเชื่อ ส่วนข้อที่จำเลยที่ 2 ได้แย้งว่าการทำละเมิดของจำเลยที่ 1 เกิดขึ้นที่โรงเรียนหลังจำเลยที่ 2 นั้น ก็หาทำให้จำเลยที่ 2 ต้องพ้นความรับผิดไปไม่ เพราะตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นมารดาต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ในผลที่จำเลยที่ 1 ทำละเมิด เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้วไม่ จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมกับจำเลยที่ 1

7) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2515⁷⁶

จำเลยที่ 1 กับผู้ตายเป็นเพื่อนกัน วันเกิดเหตุ จำเลยที่ 1 หยิบอาวุธปืนสั้นของจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นมารดาของจำเลยที่ 1 ออกมาจากใต้หมอนภายในห้องนอนของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 แล้วจำเลยที่ 1 ทำปืนสั้นถูกผู้ตายโดยความประมาท ศาลฎีกาเห็นว่า จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ย่อมรู้ว่า ปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรง หากจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว จะต้องเก็บไว้ในที่ที่ไม่อาจจะพบเห็นได้โดยง่าย เช่น ในตู้เซฟ ซึ่งจำเลยที่ 2 อ้างว่ามีอยู่ที่บ้านหรือถอดแมกกาซีนที่บรรจุลูกกระสุนออกเสีย เพื่อป้องกันมิให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรอาจจะหยิบเอาไปเล่น จะทำให้ปืนสั้นขึ้นโดยความประมาท เหตุเกิดในห้องนอนของจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ซึ่งจำเลยทั้งสองอาจเห็นได้ว่า การเก็บอาวุธปืนไว้เช่นนั้น โดยปล่อยให้จำเลยที่ 1 เข้าไปเพื่อป้องกันเหตุร้ายอันอาจจะเกิดจากอาวุธปืนนั้น พฤติการณ์ดังกล่าวไม่พอพียงว่าจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลของบิดามารดาจึงต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ในการละเมิดนี้

8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2642/2516⁷⁷

ศาลฎีกาเห็นว่า ฎีกาของจำเลยยอมรับว่า ได้ดักเตือนจำเลยที่ 1 หลายครั้งแล้ว มิให้นารดจักรยานยนต์ของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไปขับขี่ และได้เอาลูกกุญแจสวิตช์ไปด้วยนั้น หาเป็นการใช้ความระมัดระวังเพียงพอแก่หน้าที่ของบิดามารดาไม่ ข้อเท็จจริงได้ความจากจำเลยที่ 2 เองว่า เมื่อจำเลยที่ 2 เอากุญแจสวิตช์ออกไปแล้ว บุคคลอื่นก็สามารถที่จะเอารถนั้นไปขับขี่ได้ โดยจะต้องเอากุญแจอย่างอื่นมาไข การที่จำเลยที่ 1 เอารถจักรยานยนต์ไปขับขี่ถึงกับต้องดักเตือนกันหลายครั้ง

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 985/2515 (ห้องสมุดศาลฎีกา)

⁷⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2642/2516 (ห้องสมุดศาลฎีกา)

แสดงว่าจำเลยที่ 1 มีกฎหมายอื่นมาไขได้ จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ 2 ที่ 3 จะต้องหาทางป้องกันมิให้จำเลยที่ 1 เอรอดจกรยานยนต์ไปขับซี้ดอีกได้ แต่ก็มีได้กระทำ ยังถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแก่หน้าที่อันจะต้องหาทางป้องกันมิให้จำเลยที่ 1 เอรอดจกรยานยนต์ไปขับซี้ดอีกได้ แต่ก็มีได้กระทำ ยังถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแก่หน้าที่อันจะเป็นเหตุให้ไม่ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

9) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2256-2257/2517⁷⁸

ในประเด็นที่ว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือไม่นั้น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อนี้จำเลยนำสืบว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 มีรถยนต์บรรทุก 2 คัน จอดรถยนต์ทั้งสองคันนี้ไว้ที่ถนนเพราะไม่มีที่เก็บ มองจากบ้านไปที่รถไม่เห็น จำเลยที่ 1 รับว่าเคยขับรถคันเกิดเหตุไปล้างใกล้ๆ ที่จอดรถโดยบางครั้งบิดาก็ให้เช่นนั้นแสดงว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ทราบดีว่าจำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ได้ จำเลยที่ 1 เคยติดรถเอาผลไม้ไปส่งขาย ตอนซื้อมีเคยติดรถไป จำเลยที่ 1 อายุ 18 ปี อยู่ในวัยคะนองชอบคบเพื่อนเที่ยวเตร่ ฉะนั้นการที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 เก็บกฎหมายรถยนต์ไว้ในลิ้นชักโต๊ะ โดยไม่ใส่กุญแจ เป็นโอกาสให้จำเลยที่ 1 เอากุญแจรถไปได้และขับรถของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไปทำละเมิดต่อโจทก์ จึงถือได้ว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์

10) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 468/2519⁷⁹

ข้อเท็จจริงได้ความว่านายนเรศอายุ 19 ปี 6 เดือน เป็นบุตรของจำเลยทั้งสองซึ่งมีฐานะดี จำเลยมีรถยนต์ใช้ในกิจการ 4 คัน รถยนต์คันที่นายนเรศขับไปชนนายธนศักดิ์นั้นเป็นรถยนต์คันหนึ่งของจำเลยโดยนายนเรศใช้กุญแจประจำคันที่เกิดเหตุขับไป น่าเชื่อว่านายนเรศขับรถยนต์ไปโดยจำเลยยินยอมให้นำไปใช้ ที่จำเลยอ้างว่านายนเรศบุตรของตนหนีไปกุญแจจากที่แขวนข้างตู้ในร้านไปโดยพลการนั้นรับฟังไม่ได้ ข้อเท็จจริงได้ความต่อไปว่านายนเรศเป็นคนสายตาสั้น จำเลยย่อมรู้ดีว่าการขับรถของนายนเรศในกรณีเช่นนี้ย่อมเกิดอันตรายได้โดยง่าย ดังนั้นจำเลยจะอ้างว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่บิดามารดาที่จะพึงดูแลบุตรแล้วไม่ได้ จำเลยจึงไม่พ้นความรับผิดชอบ

⁷⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2256-2257/2517 (เนติ), น.1701-1703.

⁷⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 468/2519 (ห้องสมุดศาลฎีกา)

11) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1315/2520⁸⁰

ศาลฎีกาเห็นว่า เมื่อผู้เยาว์กระทำความผิดต่อผู้อื่น บิดามารดาของผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 และเป็นหน้าที่ของบิดามารดาของผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดต่อผู้อื่นจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น หากพิสูจน์ไม่ได้ บิดามารดาของผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดต่อผู้อื่นจะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ จำเลยที่ 2 มิได้นำสืบว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแต่อย่างใด ทั้งจำเลยทั้งสองเบิกความทำนองเดียวกันว่า จำเลยที่ 2 เคยใช้ให้จำเลยที่ 1 ขับขี่รถยนต์ไปซื้อของและทำธุระ จึงเห็นได้ว่า นอกจากจำเลยที่ 2 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว จำเลยที่ 2 กลับสนับสนุนให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์ และไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์จากนายทะเบียนขับขี่รถจักรยานยนต์อีกด้วย จำเลยที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1

12) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2523⁸¹

ในกรณีที่บุตรผู้เยาว์ทำความผิด บิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น ดังบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 คดีนี้จำเลยที่ 2 ที่ 3 นำสืบว่า ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 1 ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมบ้านเรือนเดียวกับจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 1 แยกไปอยู่ที่อื่นก่อนเกิดเหตุประมาณ 2 ปีแล้ว ก็มีแต่คำเบิกความของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งมีความเกี่ยวพันเป็นญาติกัน โดยจำเลยที่ 3 เป็นพี่ภรรยาจำเลยที่ 2 ไม่มีพยานอื่นสนับสนุน ไม่มีน้ำหนักที่จะรับฟังได้ น่าเชื่อว่าจำเลยที่ 1 ยังอยู่ร่วมบ้านเรือนเดียวกับจำเลยที่ 2 ที่จำเลยที่ 2 นำสืบว่า เคยห้ามปรามไม่ให้จำเลยที่ 1 เอรอไปใช้และเก็บลูกกุญแจรถไว้เองโดยเก็บไว้ในที่สูงนั้น ได้รับความจากคำเบิกความของจำเลยที่ 2 ว่า จำเลยที่ 1 ก็รู้เห็นว่าลูกกุญแจนี้เก็บไว้ที่ตรงไหนและเคยเอารถออกไปขับ หาได้ใช้ความระมัดระวังในเรื่องนี้ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลไม่ จึงถือว่าจำเลยที่ 2 นำสืบพิสูจน์หักล้างความผิดตามบทกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ จำเลยที่ 2 จำต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1

⁸⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1315/2520 (เนติ ล.8), น.964-965.

⁸¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2523 (เนติ ล.3), น.230.

13) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1557/2523⁸²

จำเลยที่ 1 เป็นบุตรผู้เยาว์อายุเพียง 15 ปี และอยู่รวมบ้านเดียวกับจำเลยที่ 2 ที่ 3 การที่จำเลยที่ 1 นารถยนต์ในบ้านออกมาขับขึ้นไปไหนมาไหนได้ แสดงว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ควบคุมดูแลบุตรผู้เยาว์ของตนให้ดี จำเลยที่ 2 เบิกความว่าจำเลยที่ 1 จะเคยขับรถยนต์ดังกล่าวสักกี่ครั้งก็ไม่ได้สังเกต แสดงว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร และได้ปล่อยปละละเลยให้บุตรผู้เยาว์ของตนขับรถยนต์ไปไหนมาไหนได้โดยไม่มีใบอนุญาตขับรถยนต์ เมื่อไปเกิดชนรถของโจทก์โดยละเมิด ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายเช่นนี้ จำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

14) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2134/2523⁸³

จำเลยที่ 2 ที่ 3 จะต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งการละเมิดนั้นหรือไม่ ปัญหาข้อเท็จจริงฟังได้เป็นยุติตามคำวินิจฉัยของศาลชั้นต้น โดยจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ได้อุทธรณ์โต้แย้งว่าขณะเกิดเหตุคดีนี้ จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ยังเป็นผู้เยาว์ตามกฎหมาย กรณีจึงต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ที่บัญญัติให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบในผลที่ผู้เยาว์ทำละเมิดด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น แต่ตามคำให้การของจำเลยที่ 2 ที่ 3 หาได้ยกความข้อนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ไม่ จำเลยที่ 2 ที่ 3 คงให้การแต่เพียงว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะจำเลยที่ 1 บรรลุนิติภาวะแล้วมิได้อยู่ในอำนาจปกครองของจำเลยทั้งสองเท่านั้น ฉะนั้นตามคำให้การจึงไม่มีประเด็นที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 จะนำสืบพิสูจน์ให้พ้นความรับผิด การนำสืบพยานของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ที่ว่า เมื่อจำเลยที่ 1 เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 นายทรงธรรม ประสมรอด ได้รับจำเลยที่ 1 ไปอยู่ในความปกครองดูแลแล้วจำเลยที่ 1 ได้ออกจากบ้านนายทรงธรรม ประสมรอดหายตัวไปไม่กลับมาอยู่กับจำเลยที่ 2 ที่ 3 เป็นทำนองนอกเหนือไปจากคำให้การ ไม่อาจรับฟังได้ ที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 อ้างในฎีกาว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ให้การต่อสู้ไว้ว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำของจำเลยที่ 1 เท่ากับต่อสู้คดีว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังแก่หน้าที่ดูแลแล้วย่อมนำสืบข้อนี้ได้นั้น ศาลฎีกาเห็นว่า เป็นเพียงคำให้การที่อ้างว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่มีส่วนพัวพันกับการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 ซึ่งมีได้เป็นอย่างเดียวกันกับการใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแต่อย่างใด ฉะนั้น

⁸² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1557/2523 (เนติ), น.1021-1024.

⁸³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2134/2523 (เนติ ล.9), น.1563.

จำเลยที่ 2 ที่ 3 ผู้เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งการละเมิดนี้ด้วย

15) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3344/2524⁸⁴

ในประเด็นว่า จำเลยที่ 1 และที่ 2 ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์ตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบ เห็นว่า ประเด็นข้อนี้ภาระการพิสูจน์ตกแก่จำเลย จำเลยต้องนำสืบให้ฟังได้ตามข้อกล่าวอ้าง แต่จำเลยทั้งสามเบิกความลอยๆ ทำนองเดียวกันว่า ก่อนเกิดเหตุประมาณ 1 เดือน จำเลยที่ 2 ได้อนุญาตให้จำเลยที่ 3 ไปเฝ้าบ้านให้นายวสันต์ผู้เป็นที่จังหวัดนครราชสีมา และชวณางสุพรรณิที่สะใภ้ชายของข้า จำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นโดยนางสุพรรณิที่สะใภ้สอนเพื่อให้จำเลยที่ 3 ขับรถไปส่งของ จำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่เคยเห็นและไม่เคยทราบว่าจำเลยที่ 3 ขับรถจักรยานยนต์เป็นเท่านั้น ส่วนพยานโจทก์มีตัวโจทก์เบิกความว่า โจทก์เคยรับราชการเป็นผู้บังคับบัญชาของจำเลยที่ 1 โดยทำงานอยู่สถานที่เดียวกัน ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ โจทก์เคยเห็นจำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์ไปหาจำเลยที่ 1 โจทก์ไม่เคยเห็นจำเลยที่ 1 ห้ามปรามจำเลยที่ 3 ตรงกันข้ามกลับชมว่า จำเลยที่ 3 ขับรถจักรยานยนต์ด้วยความชำนาญ ขับขี่รถจักรยานยนต์ไปที่โคราช (จังหวัดนครราชสีมา) ก็ได้ จำสืบตำรวจสุจิตรพยานโจทก์เบิกความว่า เคยเห็นจำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์บ่อยๆ จำเลยที่ 3 ก็เบิกความยอมรับว่า ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นก่อนเกิดเหตุประมาณ 2 เดือน และได้ความจากคำเบิกความของนายชัยสิทธิ์ สมานชัย พยานโจทก์ ซึ่งมีได้เป็นญาติกับฝ่ายใดว่า ระหว่างจำเลยที่ 3 ไปอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เคยเห็นจำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์มาที่บ้านเดือนละครั้ง ตามพฤติการณ์ดังที่กล่าวมาตามรูปคดีน่าเชื่อว่า จำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่จำเลยที่ 1 และที่ 2 กลับเบิกความยืนยันว่า ไม่เคยทราบว่าจำเลยที่ 3 ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นมาก่อนเลย อันแสดงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่า จำเลยที่ 1 และที่ 2 มิได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 3 ตามสมควรแก่หน้าที่ของบิดามารดาพึงดูแลบุตรผู้เยาว์ ด้วยเหตุนี้จำเลยที่ 1 และที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ 3 กระทำไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429

16) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2526⁸⁵

จำเลยที่ 2 ที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาจำเลยที่ 1 จะต้องรับผิดชอบหรือไม่นั้น ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 ที่ 3 อาศัยอยู่บ้านเดียวกัน ตามคำเบิกความของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ความว่า

⁸⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3344/2524 (เนติ ล.11), น.2366-2368.

⁸⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2526 (เนติ ล.1), น.101.

จำเลยที่ 1 ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นมา 5-6 ปี แล้ว รถจักรยานยนต์คันที่เกิดเหตุนี้จำเลยที่ 1 ซื้อมาก่อนเกิดเหตุ 3 เดือน จำเลยที่ 2 เบิกความว่า จำเลยที่ 1 ออกไปค้างนอกบ้าน 5-6 เดือนจึงกลับมาบ้านครั้งหนึ่ง ส่วนจำเลยที่ 3 ก็เบิกความว่า จำเลยที่ 1 ไปรับจ้างที่โรงบ่มยา 2-3 เดือน จึงกลับมาบ้านครั้งหนึ่ง เห็นว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้รู้เห็นยินยอมให้จำเลยที่ 1 ขับขี่รถจักรยานยนต์เป็นมาตั้งแต่จำเลยที่ 1 อายุเพียง 14 ปีเศษๆ ที่ และปล่อยปละละเลยให้จำเลยที่ 1 ไปค้างคืนนอกบ้านเป็นประจำและเป็นเวลานานๆ ที่ จำเลยที่ 2 ว่าได้เคยตักเตือนจำเลยที่ 1 ให้ขับขี่รถช้าๆ ไม่มีเหตุผลน่าเชื่อ หากจำเลยที่ 2 ที่ 3 คอยตักเตือนห้ามปรามอยู่เสมอเหตุร้ายก็คงไม่เกิด การที่จำเลยที่ 2 ที่ 3 ปล่อยปละละเลยถึงกับยอมให้จำเลยที่ 1 ซื้อมาขับขี่ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ง่ายถือว่าจำเลยที่ 2 ที่ 3 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล จำเลยที่ 2 ที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ร่วมกับจำเลยที่ 1 บุตรผู้เยาว์

17) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2056/2536⁸⁶

กรณีที่ผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์นั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 ตามข้อเท็จจริงในคดีนี้ นายบุญทวีบุตรโจทก์ ขับรถยนต์ของโจทก์พาเพื่อนๆ ไปเที่ยว ครั้นกลับมาแล้วก็ออกไปอีกโดยออกไปกับนายเขตภูมิเพียง 2 คน บอกว่าจะไปรับประทานข้าวต้มไม่มีพฤติการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่า นายเขตภูมิจะต้องทำหน้าที่ ขับรถแทนนายบุญทวี ที่นายเขตภูมิออกไปกับนายบุญทวีในตอนหลังนี้จำเลยไม่ทราบ พฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าจำเลยใช้ความระมัดระวังดูแลนายเขตภูมิตามสมควรแก่หน้าที่ในขณะนั้นแล้ว แต่ข้อเท็จจริงยังได้ความต่อไปในตอนเช้าของวันเกิดเหตุนั่นเอง จำเลยในฐานะมารดาผู้แทนโดยชอบธรรมของนายเขตภูมิได้ตกลงต่อหน้าพนักงานสอบสวนยินยอมชดใช้ค่าเสียหายให้นายกวางเจ้าของรถบรรทุกขนาดเล็ก เป็นเงิน 19,000 บาทและยอมใช้ค่าเสียหายและรับซ่อมรถยนต์ให้โจทก์ด้วยมีความว่า “....ส่วนรถเก๋งญี่ปุ่นี่ห้อเพียตหมายเลขทะเบียน ส.พ. 07330 ซึ่งนางเพ็ญแขเรือนภู บ้านเลขที่ 3812 ถนนมาลัยแมน ต.ท่าพี่เลี้ยง อ.เมืองสุพรรณบุรี เป็นเจ้าของรถและได้รับความเสียหายเนื่องจากนายเขตภูมิได้ขับรถยนต์ไปชนกับรถยนต์ของผู้อื่น นางมาริสายินดีชดใช้ค่าเสียหายและรับซ่อมให้โดยนางมาริสากับนางเพ็ญแขได้ตกลงกันเองเรียบร้อยแล้ว....” ศาลฎีกาเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวแสดงว่าจำเลยยอมรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในการทำละเมิดของนายเขตภูมิ ข้อตกลงนั้นจึงผูกพันจำเลย

⁸⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2056/2536 (สงเสริมฯ), น.1497-1503.

18) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2177/2526⁸⁷

ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 1 อายุ 18 ปี ได้รับอนุญาตให้ขับขี่รถยนต์ตลอดชีพก่อนเกิดเหตุประมาณ 1 เดือนครึ่ง ก่อนเกิดเหตุจำเลยที่ 2 ที่ 3 เคยใช้ให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์ไปรับและส่งเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ลูกค้าจ้างซ่อมแทนจำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นประจำ จำเลยที่ 1 เคยกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2477 จนเจ้าพนักงานจราจรยึดใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ จำเลยทั้งสามและนายสิทธิพรอยู่บ้านเดียวกันซึ่งเปิดเป็นร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ภูมูแฉกคันที่จำเลยที่ 1 ขับไปทำละเมิดอยู่ในห้องนายสิทธิพรแต่คนในบ้านเข้าไปได้ ข้อเท็จจริงดังกล่าวยังถือไม่ได้ว่าในการกระทำความผิดต่อโจทก์ครั้งนี้ จำเลยที่ 2 และที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ที่บิดามารดาจะพึงดูแลบุตรผู้เยาว์ แต่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 มิได้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 จึงมีต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นมารดาของจำเลยที่ 1 เท่านั้นจะต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1

19) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1697/2527⁸⁸

ข้อเท็จจริงในคดีอาญาฟังได้ว่า จำเลยที่ 1 รับของโจรสลายไฟฟ้า 168 เมตร จะต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ 2,360 บาท ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 2 ในฐานะบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ ถูกฟ้องให้รับผิดชอบในทางแพ่ง จำเลยที่ 2 คงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในจำนวนเงินดังกล่าวให้แก่โจทก์ไว้เป็นจำนวนเงิน 14,463.75 บาทก็ตาม ก็หาต้องรับผิดชอบตามจำนวนเงินในหนังสือดังกล่าวไม่ เพราะเกินจำนวนเงินที่จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ตามกฎหมาย

20) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2260/2529⁸⁹

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นผู้เยาว์ อยู่ในความปกครองและพักอยู่อาศัยร่วมกับบ้านเรือนเดียวกับจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งมีอาชีพทำไร่ จำเลยที่ 1 ไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ จำเลยที่ 2 ว่าจำเลยที่ 1 ขี่รถจักรยานยนต์เป็นก่อนเกิดเหตุประมาณ 3 ปี เคยอนุญาตให้จำเลยที่ 1 ขับขี่รถจักรยานยนต์ไปใช้ได้ แสดงว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ปล่อยปละละเลยให้จำเลยที่ 1 ขับขี่รถจักรยานยนต์มาช้านานแล้วทั้งรู้ว่าการขับขี่รถจักรยานยนต์ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ตลอดทั้งการขับขี่รถจักรยานยนต์นั้นอาจก่ออันตรายแก่ผู้อื่นได้ ดังนั้นต้องฟังว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ผู้ปกครองบุตร

⁸⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2177/2526 (เนติ ล.6),น.1379.

⁸⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1697/2527 (เนติ ล.5),น.1307.

⁸⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2260/2529 (เนติ ล.6),น.1146.

ที่ดีจึงไม่พ้นที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

21) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2982/2529⁹⁰

จำเลยที่ 2 เป็นบิดาจำเลยที่ 1 ย่อมต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดกับจำเลยที่ 1 เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นตามมาตรา 429 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จำเลยที่ 2 จึงมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงว่าตนไม่ต้องร่วมรับผิดชอบจำเลยที่ 1 ที่ 2 นำสืบว่าจำเลยที่ 2 ห้ามปรามจำเลยที่ 1 มิให้ขับรถ พบก็เขียนตีสั่งสอนเสมอ เพราะจำเลยที่ 1 อายุเพียง 15 ปี ในขณะที่เกิดเหตุ จำเลยที่ 1 ขโมยกุญแจและขับรถคันที่เกิดเหตุไป โดยจำเลยที่ 2 มิได้รู้เห็นแต่จำเลยที่ 2 ให้การในชั้นสอบสวนเกี่ยวกับคดีเรื่องนี้ทางอาญา เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2523 ว่า ในวันที่เกิดเหตุจำเลยที่ 1 ขออนุญาตจำเลยที่ 2 ขับรถคันที่เกิดเหตุของจำเลยที่ 2 ไปจับแมงดาแล้วจำเลยที่ 1 ขับรถไปชนครั้งนี้ จำเลยที่ 1 ให้การในชั้นสอบสวนเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2523 ว่า จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์เป็นมาประมาณ 2 ปีแล้ว ก่อนให้การ จำเลยที่ 2 มีอาชีพค้าขายและเป็นสมาชิกสภาจังหวัดนครราชสีมา มีฐานะดี มีรถยนต์บรรทุก และรถเก๋งรวมถึง 6 คัน เชื่อว่าจำเลยที่ 2 จะอนุญาตให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์มาก่อนเกิดเหตุ ที่จำเลยที่ 2 นำสืบว่าห้ามปรามปรามมิให้จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์นั้นเชื่อไม่ได้ การที่จำเลยที่ 2 ผู้เป็นบิดายินยอมให้จำเลยที่ 1 ผู้เป็นบิดายอมให้จำเลยที่ 1 ผู้เป็นบุตรอายุเพียง 15 ปีขับซึ่งรถยนต์ซึ่งเป็นยานพาหนะออกไปตามถนนสาธารณะอันเป็นการเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายย่อมถือได้ว่าจำเลยที่ 2 มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดครั้งนี้กับจำเลยที่ 1

22) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1929/2533⁹¹

ข้อเท็จจริงฟังได้เป็นยุติตามคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ว่า จำเลยที่ 1 ไปรับจ้างทำงานในจังหวัดนครราชสีมาและได้ทำร้ายร่างกายโจทก์ โดยในระหว่างนั้นจำเลยที่ 2 ที่ 3 อยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์ เห็นว่า กรณีอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 กล่าวคือ จำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาจะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น แต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 นำสืบได้ความเพียงแต่ว่าจำเลยที่ 1 ไปรับจ้างทำงานในจังหวัดนครราชสีมาโดยจำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่ได้ตามไปอยู่ด้วยเท่านั้น มิได้พิสูจน์ว่าตน

⁹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2982/2529 (เนติ ล.9), น.1760.

⁹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1929/2533 (สงเสริมฯ), น.113-114.

ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งการละเมิดของจำเลยที่ 1 ตามบทกฎหมายดังกล่าว

23) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5742/2534⁹²

กรณีอยู่ในบังคับแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 กล่าวคือ จำเลยที่ 5 ที่ 7 ที่ 8 และที่ 9 ที่ 10 ซึ่งเป็นบิดามารดาจะต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 5 เบิกความว่าให้จำเลยที่ 5 สั่งสอนเลี้ยงดูจำเลยที่ 1 อย่างดี จำเลยที่ 7 เบิกความว่าให้จำเลยที่ 2 ไปอยู่บ้านนางชวงเพื่อช่วยทำนาได้ประมาณหนึ่งเดือนครึ่ง จึงเกิดเหตุคดีนี้ หากจำเลยที่ 2 จะไปไหนต้องได้รับอนุญาตจากจำเลยที่ 7 จำเลยที่ 8 เบิกความว่าให้จำเลยที่ 3 ไปอยู่บ้านนายอุยช่วยเลี้ยงกระบือ ไปอยู่ได้เดือนเศษก็เกิดเหตุคดีนี้ จำเลยที่ 8 สั่งสอนจำเลยที่ 3 ให้เป็นคนดี จำเลยที่ 9 ที่ 10 เบิกความในทำนองเดียวกันว่าได้ให้จำเลยที่ 4 ไปช่วยนางแหม่ทำนา ระหว่างนั้นก็เกิดเหตุคดีนี้ จำเลยที่ 9 ที่ 10 ได้สั่งสอนให้จำเลยที่ 4 เป็นคนดี แต่ข้อเท็จจริงในคืนเกิดเหตุเวลาประมาณ 21 นาฬิกา เป็นเวลาตึกแล้ว จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ได้ออกไปเที่ยวใช้หนังสือถึงด้วยกระสุนในทางเดินสาธารณะจนเกิดเหตุในคดีนี้ ทั้งตามคำเบิกความของจำเลยที่ 10 ปรากฏว่า จำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 มักออกเที่ยวกลางคืนด้วยกันบ่อยๆ เห็นว่า การกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 แสดงว่าบิดามารดาไม่ได้ดูแลอบรมสั่งสอนตามสมควรแก่หน้าที่ ระหว่างนั้นแม้จำเลยที่ 2 ที่ 3 ที่ 4 จะไปอยู่บ้านญาติช่วยเลี้ยงกระบือหรือช่วยทำนา ย่อมมิใช่ข้อที่บิดามารดาจะยกขึ้นปฏิเสธความรับผิดชอบได้ จากการนำสืบของจำเลยที่ 5 ที่ 7 ที่ 8 และที่ 9 ที่ 10 ดังกล่าวข้างต้นก็มีได้พิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 5 ที่ 7 ที่ 8 และที่ 9 ที่ 10 จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4 ในผลแห่งการละเมิดของจำเลยที่ 1 ถึงที่ 4

24) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1829/2535⁹³

ที่จำเลยที่ 3 ที่ 4 เบิกความว่าได้อบรมดูแลจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์อย่างดีแล้ว ไม่เคยทราบจำเลยที่ 2 ขบถได้และไม่เคยให้จำเลยที่ 2 ขบถนั้น เป็นการขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จำเลยที่ 3 ที่ 4 อ้างว่าในคืนที่เกิดเหตุ จำเลยที่ 2 จะออกไปเที่ยวได้อย่างไรก็ไม่ทราบ แสดงว่าไม่สนใจดูแลจำเลยที่ 2 อย่างใกล้ชิด เพราะแม้แต่นายประสิทธิ์ หงส์ไพจิตร พี่ชายของ

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5742/2534 (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม)

⁹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1829/2535 (เนติ), น.1887-1892.

จำเลยที่ 4 พยานจำเลยก็ทราบว่าจำเลยที่ 2 ขับรถเป็นมานานแล้ว โจทก์มีนายชอบ บัววังโป่ง ผู้ช่วยอาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียนตะพานหินที่จำเลยที่ 2 เรียนหนังสืออยู่เป็นพยานเบิกความโดยมีบันทึกการประชุมโรงเรียนเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2528 ตามเอกสารหมายเลข 12 สนับสนุนว่า จำเลยที่ 2 มีความประพฤติชอบมาโรงเรียนสาย ขาดเรียนจนไม่มีสิทธิสอบ แต่งกายไม่เรียบร้อย มีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับนักเรียนหญิง ทางโรงเรียนเคยเรียกมารดามาทำซ้ำให้ช่วยดูแลแล้ว แสดงว่าจำเลยที่ 2 มีความประพฤติไม่เรียบร้อย ขาดการอบรมดูแลที่ดี บิดามารดาไม่ดูแลเอาใจใส่ไม่ห้ามปรามในการเที่ยวเตร่จนดึกดื่น แม้แต่คืนที่เกิดเหตุก็ยังปล่อยให้ไปเที่ยวดื่มสุราและพาผู้หญิงไปนอนค้างโรงแรมจนเกิดเหตุดังกล่าว ที่จำเลยที่ 3 ที่ 4 ฎีกาว่า ที่บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบเพราะขาดการดูแลนั้นจะต้องเป็นการขาดการดูแลเกี่ยวกับการขับรถอันเป็นเหตุละเมิดในคดีนี้ มิใช่ความประพฤติด้านอื่นของจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่เกี่ยวกับการกระทำละเมิดนั้น ศาลฎีกาเห็นว่า แม้เหตุละเมิดเกิดจากการขับรถโดยประมาท มิได้เกิดจากความประพฤติด้านอื่นของจำเลยที่ 2 อันบิดามารดาจะต้องระมัดระวังดูแลก็ตาม เมื่อบิดามารดาไม่เอาใจใส่ดูแลแล้วจำเลยที่ 2 ซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์นั้นจะไปขับรถโดยประมาทอันเป็นความประพฤติดังหนึ่งไม่ ข้อโต้แย้งนี้จึงฟังไม่ขึ้น คดีฟังได้ว่า จำเลยที่ 3 ที่ 4 ซึ่งเป็นบิดามารดามีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลละเมิดของจำเลยที่ 2 ด้วย

25) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539⁹⁴

จำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ การที่จำเลยที่ 1 ไปกระทำละเมิดต่อผู้อื่น จะนำมาตรา 429 มาปรับใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการที่จำเลยที่ 2 จะต้องร่วมรับผิดชอบด้วยหรือไม่ไม่ได้ แต่จำเลยที่ 2 เป็นผู้ปกครองดูแลจำเลยที่ 1 ต้องนำมาตรา 430 มาปรับใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 2

ข้อเท็จจริงฟังได้ตามคำให้การของจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ว่าจำเลยที่ 1 ขับรถไม่ค่อยเป็นไม่สามารถขับรถออกถนนใหญ่ได้ ซึ่งจำเลยที่ 2 ที่ 3 ก็ทราบดีและยังทราบว่าจำเลยที่ 1 เคยขับรถยนต์ไปที่ไร่ที่กิ่งอำเภอวังจันทร์ด้วย จากข้อเท็จจริงดังที่ได้ความตามคำวินิจฉัยแล้วข้างต้น เห็นว่า ตามพฤติการณ์ดังกล่าว จำเลยที่ 2 และที่ 3 ควรเก็บกุญแจรถยนต์จี้ปไว้ในที่ที่จำเลยที่ 1 ไม่สามารถนำออกไปใช้ได้ การที่จำเลยที่ 2 ให้จำเลยที่ 3 นำกุญแจรถจี้ปไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของจำเลยที่ 3 ซึ่งไม่ได้ใส่กุญแจในขณะที่จำเลยที่ 3 ขายของจนเป็นเหตุให้จำเลยที่ 1 แอบหยิบเอากุญแจไปใช้ขับรถยนต์จี้ปโดยประมาทจนรถยนต์เก๋งที่โจทก์รับประกันภัย

⁹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539 (สงเสริมฯ), น.246-249.

ไว้เสียหาย ถือได้ว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลจำเลยที่ 1 บุตรผู้เยาว์ตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในการกระทำละเมิดต่อโจทก์

26) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9774/2544⁹⁵

ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 บิดามารดาของผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ในผลที่ผู้เยาว์ทำละเมิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ 2 ที่ 3 ต้องนำสืบข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่า จำเลยที่ 2 ที่ 3 ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว แต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 นำสืบข้อเท็จจริงได้ความเพียงว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่เคยอนุญาตให้จำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ที่บ้านไปโรงเรียน รถจักรยานยนต์ที่จำเลยขับเป็นของเพื่อจำเลยที่ 1 และขณะเกิดเหตุอยู่ในช่วงเวลาที่ไม่เรียนหนังสือที่โรงเรียนของจำเลยที่ 1 เท่านั้น มิได้พิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว แต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 นำสืบข้อเท็จจริงได้ความเพียงแต่ว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่เคยอนุญาตให้จำเลยที่ 1 ขับรถจักรยานยนต์ที่บ้านไปโรงเรียน รถจักรยานยนต์คันที่จำเลยที่ 1 ขับเป็นของเพื่อนจำเลยที่ 1 และขณะเกิดเหตุอยู่ในช่วงเวลาไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนของจำเลยที่ 1 เท่านั้น มิได้พิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น เพราะการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดา รวมถึงการที่ต้องคอยอบรมสั่งสอนดูแลตลอดจนควบคุมบุตรผู้เยาว์มิให้ออกไปประพฤติดนเสียหยาแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย การที่บุตรผู้เยาว์ทำละเมิดในระหว่างที่ไม่เรียนหนังสือ ย่อมมิใช่ข้อที่บิดามารดาจะยกขึ้นปฏิเสธความรับผิดชอบได้ นอกจากนี้ ทางนำสืบของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ยังได้ความว่า จำเลยที่ 1 ไม่มีใบอนุญาตขับซึ่งรถจักรยานยนต์ และที่บ้านของจำเลยที่ 2 และที่ 3 มีรถจักรยานยนต์อยู่ 1 คัน ปกติจำเลยที่ 1 จะขับรถจักรยานยนต์ออกไปหาซื้อของนอกบ้าน แสดงว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ทราบดีว่า จำเลยที่ 1 สามารถขับรถจักรยานยนต์ได้และเคยขับรถจักรยานยนต์ออกนอกบ้าน แต่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ โดยปล่อยปละละเลยให้บุตรผู้เยาว์ของตนขับรถจักรยานยนต์ออกนอกบ้านทั้งที่ไม่เคยมีใบอนุญาตขับซึ่งจำเลยที่ 2 และที่ 3 ควรรู้ว่าการขับรถจักรยานยนต์โดยผู้เยาว์ที่ไม่ผ่านการสอบใบอนุญาตขับซึ่งนั้น ย่อมเสี่ยงต่ออุบัติเหตุหรือเกิดอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นได้โดยง่าย ที่จำเลยที่ 2 เบิกความว่า เคยเตือนจำเลยที่ 1 ให้ขับรถโดยระมัดระวังอย่าขับเร็วไว้นั้น

⁹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9774/2544 (สงเสริมฯ ล.12),น.311.

นอกจากไม่เป็นการเพียงพอแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ 2 สนับสนุนให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์และไม่มีใบอนุญาตขับชีรรถจักรยานยนต์ขับรถจักรยานยนต์อีกด้วย การที่จำเลยที่ 1 สามารถไปขับรถจักรยานยนต์ของผู้อื่นในวันเกิดเหตุจึงมีส่วนมาจากการปล่อยปละละเลยไม่ดูแลหรือห้ามปรามจำเลยที่ 1 ตามหน้าที่ของจำเลยที่ 2 และที่ 3 มาแต่ต้น เมื่อจำเลยที่ 1 ไปขับรถจักรยานยนต์ชนรถของผู้อื่นเสียหายเป็นเหตุให้บุตรโจทก์ถึงแก่ความตายอันเป็นการละเมิดต่อโจทก์ จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบร่วมในผลแห่งละเมิดนั้นด้วย

27) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2548⁹⁶

โจทก์เป็นบิดาของนายปิยวิทย์ การที่โจทก์ยอมให้นายปิยวิทย์ซึ่งเป็นผู้เยาว์อายุเพียง 16 ปี และยังไม่มียานพาหนะออกไปตามถนนสาธารณะ เป็นการเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ย่อมถือได้ว่าโจทก์มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ โจทก์จึงต้องร่วมกับนายปิยวิทย์รับผิดชอบในผลที่นายปิยวิทย์บุตรผู้เยาว์ทำละเมิดต่อจำเลยด้วย ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2982/2529 ระหว่างนางสาวดาวสวรรค์ ไชยณรงค์ฯ โจทก์ นายเสริมศักดิ์ ลิ้มชูวงศ์ กับพวก จำเลย

จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าศาลมักจะใช้ถ้อยคำว่า "บิดามารดาได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร" บิดามารดาต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายก่อนแล้วจึงสามารถไล่เบี้ยได้ทั้งหมด ในคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้ ส่วนมากแล้วบุตรมีปัญหารื่องความประพฤติที่ไม่ดี ซึ่งสามารถแปลความได้ว่า บิดามารดา ไม่รู้จักอบรมดูแลลูกตัวเองให้ดี เพราะอำนาจปกครองรวมถึงการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา เมื่อบิดามารดาไม่ใส่ใจก็ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์

2.4 การฟ้องคดีและการพิสูจน์เพื่อให้บิดามารดาต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429

ในส่วนนี้ผู้เขียนขอเสนอเกี่ยวกับวิธีการฟ้องคดีของผู้เสียหายและการพิสูจน์เพื่อให้บิดามารดารับผิดชอบในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 429 ในการจะฟ้องบิดามารดาให้ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 429 นั้นว่าการฟ้องต้องมีลักษณะการฟ้องเป็นอย่างไร คำฟ้องต้องบรรยายอย่างไร และหน้าที่น่าสืบเป็นอย่างไร ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

⁹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2548 (สงเสริมฯ), น.74-79.

2.4.1 คำฟ้องของผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องฟ้องบิดามารดาพร้อมกับบุตรผู้เยาว์

ในเรื่องคำฟ้องของผู้เสียหายว่าต้องฟ้องบิดามารดาพร้อมกับบุตรผู้เยาว์ หรือฟ้องบิดามารดาแต่เพียงลำพัง นั้นมีความเห็นแตกต่างกัน 2 แนวคิด คือ

แนวความคิดเห็นแรก หากเลือกฟ้องเฉพาะแต่บิดามารดาโดยไม่ฟ้องบุตรผู้เยาว์ ซึ่งเป็นผู้ทำละเมิดแล้ว โจทก์ย่อมไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะความผิดในมาตรา 429 เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ต้องได้รับความเสียก่อนว่าผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดาจึงเข้ามาร่วมรับผิดชอบได้⁹⁷

แนวความคิดที่สอง เลือกฟ้องบิดามารดาให้รับผิดชอบโดยลำพังได้แต่ในฟ้องของโจทก์ จะต้องให้ได้ว่าผู้เยาว์ทำละเมิด เวลาโจทก์ฟ้องโจทก์นำสืบเพียงว่า ผู้เยาว์เป็นบุตรของจำเลยซึ่งเป็นบิดามารดา โจทก์สืบแค่นี้ก็พอ บิดามารดาต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าได้ใช้ความระมัดระวังดูแลหากไม่นำสืบก็ต้องแพคดี⁹⁸

ซึ่งในเรื่องนี้มีคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง คือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2517⁹⁹ โจทก์เป็นเด็กไปเล่นที่บ้านของจำเลยถูกบุตรผู้เยาว์ยิงด้วยหนังสติ๊กทำให้นัยน์ตาของโจทก์บอด โจทก์ฟ้องเฉพาะบิดาไม่ฟ้องบุตรผู้เยาว์ซึ่งเป็นผู้ทำละเมิด ศาลตัดสินว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบโดยลำพังได้ โดยมีต้องฟ้องบุตรจำเลยด้วย ต้องได้รับความก่อนว่าผู้เยาว์ทำละเมิด บิดามารดาจึงจะเข้ามาร่วมรับผิดชอบได้ เว้นแต่บิดามารดาจะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่แล้ว ซึ่งพิจารณาจากพฤติการณ์เป็นกรณีไป

หากมีการแยกฟ้องระหว่างบิดามารดาและบุตร หากฟ้องบิดามารดาตามมาตรา 429 ก่อนหรือบุตรตามมาตรา 420 แต่ศาลได้ยกฟ้อง ผู้เสียหายสามารถฟ้องใหม่ในบุคคลที่เหลือได้ เพราะบุคคลที่เป็นจำเลยเป็นคนละคนกันและสภาพแห่งข้อหา คือ บุตรผู้เยาว์ทำละเมิดและบิดามารดาไม่ได้รับความระมัดระวังตามสมควร เว้นแต่ศาลยกฟ้องบุตรผู้เยาว์เพราะเหตุว่าการกระทำของบุตรผู้เยาว์ไม่เป็นละเมิด จะฟ้องบิดามารดาใหม่ไม่ได้ เพราะการกระทำของบุตรผู้เยาว์เป็นเงื่อนไขความรับผิดชอบของบิดามารดา

⁹⁷ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง "หลักกฎหมายละเมิด" พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน), 2546, น.157-159.

⁹⁸ เพิ่ง เพิ่งนิติ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 11, น.275.

⁹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 934/2517 (เนติ) น.560.

2.4.2 โจทก์ต้องบรรยายฟ้องให้เข้ากับหลักเกณฑ์ของมาตรา 429

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2177/2526¹⁰⁰ คำฟ้องของโจทก์ เรื่องละเมิดได้บรรยายด้วยว่า จำเลยที่ 1 เป็นบุตรอยู่ในความปกครองของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในฐานะที่เป็นบิดามารดาของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ตามมาตรา 429 แม้จะมีได้บรรยายว่า จำเลยที่ 2 และที่ 3 มิได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควรแก่หน้าที่ก็ตาม เพราะการใช้ความระมัดระวังในการดูแลตามสมควรแก่หน้าที่นั้นเป็นเรื่องที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ต้องพิสูจน์

2.4.3 บิดามารดาต้องพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลนั้นแล้ว

ตามมาตรา 429 นี้ เมื่อโจทก์นำสืบให้ปรากฏว่าผู้เยาว์ทำละเมิด และผู้เยาว์เป็นบุตรของจำเลยซึ่งเป็นบิดามารดา ฝ่ายจำเลยซึ่งเป็นบิดามารดาต้องพิสูจน์แก่ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลนั้นแล้ว จึงจะหลุดพ้นความรับผิด หากไม่นำสืบก็ต้องแพคดี¹⁰¹ (หาใช้พิสูจน์ว่าตนเองไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อแบบเดียวกับมาตรา 420 แต่ประการใด) เนื่องมาจากความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429 มีพื้นฐานความรับผิดชอบบนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed of Fault)

นอกจากนี้ข้อต่อสู้นี้จะกระทำต่อเมื่อจำเลยให้การเป็นประเด็นข้อพิพาทไว้ หากมิได้ให้การไว้ก็ไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบพิสูจน์ข้อแก้ตัวนี้ได้ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาได้วางแนววินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2134/2523 -“จำเลยที่ 2 และที่ 3 บิดามารดาของจำเลยที่ 1 ให้การว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของจำเลยที่ 1 เพราะว่าจำเลยที่ 1 บรรลุนิติภาวะแล้วเป็นเพียงคำให้การที่อ้างว่าจำเลยทั้งสองไม่มีส่วนพัวพันกับการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 ซึ่งมีใช้เป็นอย่างเดียวกันกับการใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแต่อย่างใด จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงไม่มีประเด็นที่จะนำสืบพิสูจน์ให้พ้นความรับผิดตามมาตรา 429”

ตามฎีกาที่ 2134/2523 นี้เป็นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความว่าหากจำเลยประสงค์ที่จะยกข้อเท็จจริงใดขึ้นต่อสู้ จำเลยจะต้องกล่าวไว้ในคำให้การโดยชัดแจ้งปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ รวมทั้งเหตุแห่งการนั้นดังที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสอง ตามฎีกานี้จำเลยที่ 2 ที่ 3 ให้การเพียงว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของจำเลยที่ 1

¹⁰⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2177/2526,อ้างแล้ว เิงอรรรถที่ 87.

¹⁰¹ เพ็ง เพ็งนิติ,อ้างแล้ว เิงอรรรถที่ 11,น.275.

เพราะจำเลยที่ 1 บรรลุนิติภาวะแล้ว มิได้ให้การว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลเพียงใด เท่ากับมิได้ปฏิเสธโดยชัดแจ้งว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลแล้วจึงไม่ก่อให้เกิดประเด็น เมื่อฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 เป็นบุตรผู้เยาว์ของจำเลยที่ 2 ที่ 3 และได้ทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยที่ 2 ที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบโจทก์ตามมาตรา 429 นี้¹⁰²

นอกจากนี้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2056/2526 ยังได้อธิบายอีกว่า หากบิดามารดาได้พิสูจน์ว่าตนเองได้ใช้ความระมัดระวังไม่ต้องรับผิดชอบแล้ว แต่ได้ไปตกลงกับผู้เสียหายบิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2056/2526 -ม.บุตร จ. ขับรถยนต์พา ข. บุตรจำเลย ซึ่งเป็นเพื่อนไปเที่ยวกลับมาเวลาเที่ยงคืนแล้ว ม.ขับรถออกไปกับ ข.อีกโดยจำเลยไม่ทราบและไม่มีพฤติการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่า ข.จะทำหน้าที่ขับรถแทน ม. หลังจากนั้น ข. ขับรถไปชนรถอื่นและโจทก์เสียหาย ถือได้ว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลตามสมควรแก่หน้าที่ในขณะนั้นแล้ว จำเลยไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับบุตรผู้เยาว์ แต่จำเลยได้ตกลงต่อหน้าเจ้าพนักงานสอบสวน ยอมชดใช้ค่าเสียหายในการกระทำละเมิดของบุตรจำเลย ข้อความดังกล่าวจึงผูกพันจำเลย¹⁰³

3. บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ ในการกระทำละเมิดตาม มาตรา 430

มาตรา 430 บัญญัติว่า “ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยภัตก็ดี ชั่วคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นๆมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร” มีตัวบทภาษาอังกฤษว่า “A teacher ,employer or other person who undertakes the supervision of an incapacitated person either permanently or temporarily ,is jointly liable with such person for any wrongful act committed by the latter whilst under his supervision, provided that it can be proved that he has not exercised proper care”

¹⁰² เพิ่ง เพิ่งนิติ,อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 11,น.276.

¹⁰³ คำพิพากษาฎีกาที่ 2056/2526,อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 89.

มาตรานี้เป็นกรณีที่บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามที่กฎหมายกำหนดเหมือนบิดามารดาตามมาตรา 429 แต่หากเป็นกรณีที่ผู้เยาว์ได้ไปอาศัยอยู่กับบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 ไม่ว่าชั่วคราวหรืออยู่เสมอ บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 นี้ก็ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ หากผู้เยาว์ก่อความเสียหายขึ้น ส่วนมารดานั้นกฎหมายถือว่าชอบด้วยกฎหมายเสมอ

ในการศึกษาความรับผิดของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 นี้มีความสำคัญ เนื่องจากในสังคมปัจจุบันชายและหญิงมักจะอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส มีผลให้เมื่อมีบุตร ชายจะอยู่ในสถานะที่เป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยรายละเอียดจะเป็นประเด็นในการศึกษาจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในบทวิเคราะห์ (บทที่ 5)

3.1 พื้นฐานของความรับผิด

พื้นฐานความผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลผู้ไร้ความสามารถตามบทบัญญัติมาตรา 430 มีพื้นฐานความรับผิดอยู่บนความผิด (Liability Based on Fault) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความผิดของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งรับผิดชอบผู้เยาว์ว่ามีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแล โดยผู้เยาว์ต้องทำละเมิดขณะที่อยู่ในความดูแลของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 และลักษณะการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดใช้หลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา 429 แต่หน้าที่ดูแลระมัดระวังตามมาตรา 429 จะเคร่งครัดกว่ามาตรา 430 เพราะมีหน้าที่ดูแลอยู่ตลอดเวลา ส่วนมาตรา 430 จำกัดเฉพาะระยะเวลาที่ผู้เยาว์อยู่ในความดูแลของตนเท่านั้น

3.2 หลักเกณฑ์การวินิจฉัยความรับผิด

3.2.1 องค์ประกอบของความรับผิด

3.2.2.1 ต้องเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งรับผิดชอบชั่วคราวหรือเป็นนิตย

บิดาตามมาตรา 430 เป็นกรณีที่บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้จดทะเบียนกับมารดา ส่วนเป็นกรณีบิดามารดาที่ถูกถอนอำนาจปกครองเพราะประพฤติตนไม่เหมาะสม หรือเป็นบิดามารดาที่อำนาจปกครองตกอยู่กับอีกฝ่ายเพราะเหตุว่าหย่า รวมทั้งบิดามารดาที่ยกบุตรให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น กรณีดังกล่าวไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 430 เพราะไม่ได้มีบุตรผู้เยาว์อยู่ในความดูแลจึงไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 430

การดูแล หมายถึง บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดูแลความเป็นอยู่ อบรมสั่งสอนให้การศึกษา แต่ไม่ถึงขนาดต้องมีอำนาจปกครองเหมือนเช่นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย (The parental authority concept) มีหน้าที่เพียงแต่ระมัดระวังมิให้บุตรผู้เยาว์ไปกระทำละเมิด

3.2.1.2 ผู้เยาว์ทำละเมิดขณะอยู่ในความดูแล

หลักเกณฑ์ในความรับผิดชอบทางละเมิดของบุตรผู้เยาว์ บุตรผู้เยาว์จะต้องรับผิดชอบเมื่อการกระทำนั้นเป็นละเมิด ตามมาตรา 420 กล่าวคือ บุตรผู้เยาว์ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มิได้หมายความว่าถ้าบุตรผู้เยาว์ทำความเสียหายแล้ว จะต้องรับผิดชอบละเมิดทุกกรณีไป แต่ในการพิจารณาว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อนั้น ต้องวินิจฉัยตามสติปัญญาของบุตรผู้เยาว์ ในระดับที่มีอายุเท่านั้นว่า สามารถที่จะเข้าใจในความรับผิดชอบแห่งการกระทำของตนหรือสามารถที่จะมีความตั้งใจได้หรือไม่ และในกรณีประมาทเลินเล่อ ต้องวินิจฉัยว่าสติปัญญาและความสามารถของบุตรผู้เยาว์อายุเท่านั้น รู้ถึงการหลีกเลี่ยงและเสี่ยงภัยหรือไม่

3.2.1.3 ผู้เสียหายพิสูจน์ว่ามีได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแล

ตามมาตรา 430 นี้ ผู้เสียหายไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ดังนั้นเมื่อผู้เสียหายกล่าวอ้างว่าบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะต้องนำสืบให้ปรากฏว่าบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างไร หากนำสืบไม่ได้ก็ต้องยกฟ้องของผู้เสียหายเสีย

3.2.2 การใช้สิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 431

มาตรา 431 “ในกรณีที่กล่าวมาใน 2 มาตราก่อนนั้น ท่านให้นำบทบัญญัติมาตรา 426 มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

เมื่อบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ใช้คำสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเพราะการกระทำละเมิดของผู้เยาว์แล้ว ในคำอธิบายกฎหมายส่วนใหญ่มีหลักว่า บิดามารดายอมใช้สิทธิไล่เบี้ยจากบุตรผู้เยาว์ได้ตามมาตรา 431 ทำนองเดียวกับมาตรา 426

3.3 แนวคำพิพากษาศาลฎีกาตามมาตรา 430

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539¹⁰⁴ จำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรผู้เยาว์ การที่จำเลยที่ 1 ไปกระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะนำ ป.พ.พ. มาตรา

¹⁰⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9184/2539,อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 39.

429 มาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับการที่จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดชอบด้วยไม่ได้ แต่จำเลยที่ 2 เป็นผู้ปกครองดูแลจำเลยที่ 1 ต้องนำ ป.พ.พ.มาตรา 430 มาใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 2

การที่จำเลยที่ 2 ให้จำเลยที่ 3 นำกุญแจรถยนต์จี้ไปเก็บไว้ในลิ้นชักโต๊ะเก็บเงินในร้านขายของของจำเลยที่ 3 ซึ่งไม่ได้ใส่กุญแจในขณะที่จำเลยที่ 3 ขายของจนเป็นเหตุให้จำเลยที่ 1 แอบหยิบเอากุญแจไปใช้ ขับรถยนต์จี้โดยประมาทชนรถเก๋งที่โจทก์รับประกันไว้เสียหาย ถือได้ว่าจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลจำเลยที่ 1 บุตรผู้เยาว์ตามสมควรแก่หน้าที่ซึ่งทำอยู่นั้น จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 1 ในการกระทำละเมิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5545/2546¹⁰⁵ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ที่บัญญัติให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบผู้เยาว์ด้วยนั้น หมายความว่าต้องเป็นบิดามารดาผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ด้วย ดังนั้น บิดามารดาจึงต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่จะต้องร่วมรับผิดชอบในผลที่ผู้เยาว์ทำละเมิด เมื่อจำเลยที่ 2 ให้การรับรองจำเลยที่ 1 เป็นบุตรโดยให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตลอดมาเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าโจทก์มิได้ยืนยันว่าจำเลยที่ 2 เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ดังนั้นจำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1

การที่จำเลยที่ 1 อยู่ในความปกครองดูแลของจำเลยที่ 2 แต่จำเลยที่ 2 ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดูแลจำเลยที่ 1 ตามสมควร ไม่ห้ามปรามจำเลยที่ 1 มิให้เล่นไฟและน้ำมันอันเป็นของที่เกิดอันตรายได้ง่าย ตามคำให้การของจำเลยที่ 2 ก็ไม่ได้อ้างเหตุว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังอย่างไรบ้าง จึงไม่มีประเด็นที่จำเลยที่ 2 จะนำสืบอ้างเหตุให้ตนพ้นผิด จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ดูแลจำเลยที่ 1 ย่อมต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430

จำเลยที่ 3 แม้จะเป็นย่าของจำเลยที่ 1 และในช่วงที่เกิดเหตุจำเลยทั้งสามพักอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน แต่เมื่อจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 ได้เป็นผู้ดูแลจำเลยที่ 1 แล้ว ลำพังแต่การที่จำเลยที่ 1 มาพักอาศัยรวมอยู่กับจำเลยที่ 2 และที่ 3 ด้วยนั้น หากมีผลทำให้จำเลยที่ 3 กลายเป็นผู้มีหน้าที่ดูแลจำเลยที่ 1 ไปด้วยไม่ จำเลยที่ 3 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1

ดังนั้นจึงสรุปจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ว่าบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายต้องร่วมรับผิดชอบผู้เยาว์ตามมาตรา 430 หมายความว่า ต้องเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5545/2546, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 40.

การที่บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ให้การรับรองโดยพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรผู้เยาว์โดยให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตลอดมา มิได้ยืนยันถึงว่าจะเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่บิดาจะจดทะเบียนสมรสกับมารดา หรือบิดาได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือศาลได้มีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น เพียงแต่การกระทำโดยพฤตินัยดังกล่าวส่งผลให้บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาเท่านั้น ส่วนในการรับมรดกยังต้องรับมรดกตามมาตรา 430 มิใช่มาตรา 429

3.4 การฟ้องคดีและภาระการพิสูจน์เพื่อให้บิดามารดาต้องรับมรดกตามมาตรา 430

ในมาตรา 430 หน้าที่นำสืบต่างจากมาตรา 429 เพราะมาตรา 429 บัญญัติให้บิดามารดามีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์นำสืบแก้ตัวให้หลุดพ้นความรับผิดว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร แต่มาตรา 430 ฝ่ายผู้เสียหายต้องเป็นฝ่ายนำสืบหรือพิสูจน์ว่าบิดามารดามีได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร¹⁰⁶

¹⁰⁶ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 97, น.161, ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น.109.